

PRVNÍ MĚSÍCE SLOVENSKÉ ÚTOČNÉ VOZBY (BŘEZEN – SRPEN 1939)

OLDŘICH PEJS

PEJS, O.: First months of Slovak armoured unit (March – April 1939). *Vojenská história*, 4, 15, 2011 pp. 30-54, Bratislava.

The author concentrated on the topic of creation of armoured unit of the Slovak Army (1939-1945) from the point of decisive aspects of their results and realization. These were achieved by the Army until their entry into WWII participating aside with the Nazis' Germany against Poland. In its introduction he characterizes the armoured units; namely the 3rd Armoured regiment transported to Slovakia during the declaration of martial law and before the establishment of the Slovak State. The main focus is on the establishment, reorganization, and personnel of the armoured unit. He also describes the armoured technique, as well as the beginnings of the professional training of the Slovak armoured unit.

Military History, 1st Slovak Republic. WWII, The Slovak Army.

V každé moderní armádě, která se nezřídka stává koncentrovaným výrazem státní suverenity, se tankové vojsko na konci třicátých let 20. století postupně měnilo v technickou elitu, a to v rámci všeobecné motorizace ozbrojených sil. Představy o využití obrněné techniky ve válce se nerodily naraz. Musely zrát. Mezi válkami čs. armáda nepřijala žádnou útočnou vojenskou doktrínu. Své tankové vojsko sice dobově označila za útočnou vozbu, ale tím jen zmodernizovala reminiscenci na husitskou selskou vozbu oceněním bojových schopností relativně mladé zbraně jako prostředku konkrétního druhu boje, který se však ve specifických čs. podmínkách projevil i jako prostředek podpůrný a v neposlední řadě i bezpečnostně-asistenční. Šlo tak jen o počátek cesty jak zvrátit vidinu pouhého jezdeckta na kolech, resp. housenkových pásech, v situaci, kdy si již nikdo nemohl dovolit podceňovat bojové možnosti, které se výstavbou tankových jednotek nabízely.

Tanky s letectvem po technické stránce rozhodly druhou světovou válku. V jejím počátečním období se staly viditelným synonymem pro agresi, svérázným fenoménem nevybíravého a nepřijatelného mocenského nátlaku v mezinárodních vztazích. Symbolizovaly veškerou brutalitu války. S nimi je spojován německý Blitzkrieg. A právě v roce 1939 stála slovenská útočná vozba na svém nikoliv jen pomyslném začátku. Jakou cestou se vydá? Je vůbec schopna shromáždit kvalitní důstojnický sbor, vyškolit kvalifikovaný technický personál a vycvičit dostatečný počet tankových osádek? Jakou organizační strukturu zvolí? A co bude s její technikou? Nepůjde jen o sled improvizovaných a neprovázaných opatření, která způsobí, že slovenská útočná vozba ztratí dech a bude se muset vracet na samotný začátek? A nebude již pozdě?

ÚTOČNÁ VOZBA NA SLOVENSKU PŘED VYHLÁŠENÍM SLOVENSKÉ SAMOSTATNOSTI

Na Slovensku byl v posádce Turčiansky Svätý Martin dislokován *Pluk útočné vozby 3* (PÚV 3) meziválečné čs. armády pod velením plk.pěch. Alexandra Fuska. Šlo o vojenský útvar vybavený složitou bojovou technikou, kde se proto předpokládala vyšší obecná a technická vzdělanostní úroveň vojenského personálu a taktická vyzrállost velitelského sboru pro boj s nepřátelskou obrněnou technikou a pro součinnost s pěchotou a ostatními druhy zbraní. Čs. útočná vozba však trpěla značnými nedostatky a měla mnohá úzká místa, která snižovala její bojeschopnost, pokud by v přímém boji s nepřítelem dokonce neznamenal její rychlou ztrátu. Policejně-bezpečnostní a asistenční úkoly, kladené na její jednotky v neklidném roce 1938, nemohly úroveň vycvičenosti a potažmo stupeň celkové bojeschopnosti řádně prověřit, vedly ke značnému opotřebení techniky i personálu. Následná všeobecná mobilizace v září 1938 pak ukázala, jak si na tom čs. útočná vozba při přechodu z mírového stavu do stavu branné pohotovosti skutečně stojí.¹ PÚV 3 měl pro 3. rychlou divizi (3. RD) mobilizačně zabezpečovat rotu lehkých tanků a rotu obrněných automobilů, pro hraniční oblasti tři čtyři obrněných automobilů, deset čt tančků a čtyři čtyři lehkých tanků a pro pěší divize deset čt lehkých tanků. Nedostatek techniky však znamenal redukci mobilizačních schopností útočné vozby a PÚV 3 postavil pro 3. RD pouze rotu lehkých tanků, která působila severně od města Levice a pro nově zřízený PÚV 4 v Kolíně zajišťoval část vojenského personálu. Rota obrněných automobilů byla postavena až v říjnu 1938 jako neúplná. Četa lehkých tanků byla postavena pro Smíšený přezvědný oddíl č. 12 a další četa lehkých tanků pro Smíšený přezvědný oddíl č. 39, který dostalo k dispozici velitelství Hraniční oblasti č. 39. PÚV 3 nebyl schopen postavit nařízené jednotky obrněných automobilů a motocyklů, neboť byly odeslány k pohotovostním účelům při konání asistenční služby v pohraničí a vrátily se většinou až při demobilizaci. Na rozkaz velitele armády postavil PÚV 3 navíc jednu čet kanonů proti útočné vozbě (KPÚV).² Rovněž se podařilo postavit deset čt tančků pro Hraniční oblasti č. 39 až č. 42.³ S platností od 15. prosince 1938 se upravovaly seznamy mobilizovaných útvarů pro provizorní mobilizační období na maďarskou okupaci okleštěném Slovensku a Podkarpatské Rusi (Karpatské Ukrajině), a to bez ohledu na to, zda tyto útvary byly schopny vykonat potřebné mobilizační přípravy. Schodek materiálu lehkých tanků u PÚV 3 měl být kryt přesunem materiálu od PÚV 1 a PÚV 2, náhradní prapor PÚV 3 materiálně nestavěl ani náhradní roty lehkých tanků „P“ ani náhradní roty středních tanků.⁴ Z rozkazu MNO z 10. února 1939 měly pluky útočné vozby v důsledku propuštění mužstva odv. roč.1936 doplnit své jednotky odvelené k 12. divizi na Karpatskou Ukrajinu mužstvem odv. roč.1937, i když to bylo na úkor postavení „O“ oddílů v jejich posádkách. PÚV 3 měl přidělit jako výpomoc pro rotu obrněných automobilů od PÚV 1 osádku pro

¹ Na některé klíčové faktory ovlivňující bojeschopnost čs. útočné vozby v tomto období jsem upozornil in PEJČOCH, Ivo – PEJS, Oldřich. *Obrněná technika 5 : Střední Evropa 1919 – 1945 (I. část)*. Praha : Ares; Jan Vašut, 2004, s. 176-177.

² Vojenský ústřední archiv-Vojenský historický archiv Praha (dále jen „VÚA-VHA“), f. MNO-Hlavní štáb, šk. 293D, MNO č.j. 1313 Taj.-I./7.odděl.1939.

³ MINÁR, Daniel. Tančík vz. 33 při obraně republiky v roce 1938. In *Historie a plastikové modelářství*, 2009, roč. 19, č. 6, s. 7-8; Týž: Tančík vz. 33 (2). In *Detektor revue*, 2008, č. 6, s. 44.

⁴ Vojenský historický archiv Bratislava (dále jen „VHA“), f. ZVV Bratislava, 1939, šk. 177, MNO č.j. 3900 Mob.-hl.št./1.odděl.1938.

nouzové obsazení jedné čety obrněných automobilů bez velitele čety, dále pro rotu obrněných automobilů od PÚV 2 osádku pro nouzové obsazení jedné čety obrněných automobilů s velitelem čety-důstojníkem a pro motocyklovou rotu od PÚV 2 velitele čety a všechno mužstvo odv. roč.1937 (19 mužů), které bylo původně přemístěno k PÚV 3 jako kádr pro novou motocyklovou rotu.⁵

Úvahy o vytvoření vlastní autonomní slovenské armády na úkor ostatních útvarů čs. armády z přelomu let 1938/1939 tak na základě získaných zkušeností nemohly přispět ke zvýšení úrovně bojeschopnosti žádného vojenského útvaru dislokovaného na Slovensku, tím méně útvaru útočné vozby.⁶ Zabezpečit funkčnost vojenských útvarů na Slovensku složených a doplňovaných pouze slovenským personálem a pod velením slovenských důstojníků pro nedostatek důstojníků pro různé stupně velení prostě nebylo možné.⁷ U PÚV 3 ve velitelských funkcích z důstojníků-Slováků sloužili npor.pěch. Jozef Dobrotka jako II. pobočník velitele pluku, dále por.pěch. Ľudovít Demčák a por.pěch. František Ploskuňák jako velitelé čet. Po provedení demobilizace byli další důstojníci – Slováci dáni k dispozici pro službu u útvarů s mužstvem slovenské národnosti. Jako posila útočné vozby na Slovensku byli přemístěni k PÚV 3 od PÚV 1 škpt.jezd. Štefan Hrubisko, kpt.jezd. Juraj Tibor Dualský, por.pěch. Ján Jarembák, por.pěch. Štefan Lupták, por.pěch. Štefan Vančo a por.jezd. Jozef Nižňanský a od PÚV 2 (resp. 3. RD) škpt.pěch. Štefan Čáni.⁸

Policejně-vojenský zásah na Slovensku z. 9. na 10. března 1939 iniciovaný českými ministry ústřední vlády⁹ a spojený s vyhlášením stanného práva¹⁰ (ahistoricky označovaný jako „Homolův puč“)¹¹ přivedl na Slovensko v březnu 1939 část jednotek útočné vozby od

⁵ VHA, f. KVV Bratislava, 1939, šk. 4, MNO Praha č.j. 2394-Dův.-I./7.odděl.1939.

⁶ CHYTKA, Stanislav. Niektoré snahy o budovanie národnej armády Slovenska v rokoch 1938 – 1939. In *Historický časopis*, 1994, roč. 42, č. 2, s. 337-338.

⁷ ČAPLOVIČ, Miloslav. Československá armáda a Slovensko v rokoch 1918 – 1939. In ZEMKO, Milan – BYSTRICKÝ, Valerián (eds.). *Slovensko v Československu (1918 – 1939)*. Bratislava : VEDA, 2004, s. 276.

⁸ VHA, f. KVV Bratislava, 1939, šk. 4, KVV č.j. 20548 Dův.1939. – Nedostatek důstojníků slovenské národnosti vedl i k tomu, že MNO např. dnem 13. března 1939 přidělilo pro službu velitelů praporů i pplk.gšt. Ferdinanda Čatloše, dosud přiděleného jako styčného důstojníka u slovenské autonomní vlády, a to k Pěšímu pluku 39, a pplk.gšt. Augustína Malára, dosud přiděleného ke Krajinskému (zemskému) vojenskému velitelství (KVV) v Bratislavě ve funkci přednosta vojenské propagační skupiny pro práci česko-slovensko-maďarské delimitační komise, a to k Pěšímu pluku 17. Přidělení pozbylo platnosti teprve v důsledku vyhlášení samostatnosti slovenského státu. VÚA-VHA, f. Sbíрка dokumentů armády Slovenské republiky 1939-1945 (dále jen „Sbíрка“), šk. 15, fasc. 19-5-15, MNO Praha č.j. 2966 Dův.-I/1.odděl.1939.

⁹ BYSTRICKÝ, Valerián. Vojenský zásah ústrednej vlády na Slovensku 9. – 11. marca 1939. In *Historický časopis*, 2010, roč. 58, č. 3, s. 442-445.

¹⁰ Vyhlášení stanného práva na Slovensku je označováno za politicky neuvážený a svou formou nedemokratický čin, který byl založen na mylném přesvědčení, že nejlepší obranou před rozbitím republiky a následnou německou okupací bude zabránit jejímu rozkladu zevnitř. Srov. ČAPLOVIČ, Miloslav. Čs. branná moc po Mnichove: náčrt problematiky (október 1938 – marec 1939). In ŠMIHULA, Daniel (ed.). *Viedenská arbitráž v roku 1938 a jej európske súvislosti : Zborník príspevkov z vedeckej konferencie konanej v Bratislave 10. novembra 2008*. Bratislava : Ševt a.s., 2008, s. 61.

¹¹ ZUDOVÁ – LEŠKOVÁ, Zlatica. Výnimočný stav na Slovensku v marci 1939 a „Homolov puč“. In BYSTRICKÝ, Valerián – MICHELA, Miroslav – SCHVARC, Michal (eds.). *Rozbitie alebo rozpad? : Historické reflexie zániku Česko-Slovenska*. Bratislava : VEDA, 2010, s. 386.

PÚV 2 z Vyškova.¹² K jejich stažení z území Slovenska došlo v noci 14. března. Jednotky útočné vozby a telegrafního vojska opustily Bratislavu hodinu po půlnoci: v prvním sledu motorizovaná přezvědná hlídka (MPH) a telegrafní četa a v druhém sledu prapor tanků.¹³ Do vyškovských kasáren dorazila poslední vozidla v noci na 15. března, opozdil se pouze jeden tank, který měl před Rousínovem poruchu.¹⁴ V napjaté a nepřehledné politické situaci na Slovensku byli s vědomím slovenské autonomní vlády vysláni na všechna vyšší velitelství na Slovensku vyšší důstojníci slovenské národnosti, kde měli být zařazeni do užšího štábu, aby byli informováni o všech událostech. Ministr národní obrany arm.gen. Jan Syrový pak nařídil, aby slovenští důstojníci vyslaní do štábů vyšších jednotek, kteří byli opatřeni plnou mocí slovenské autonomní vlády, byli přiděleni přímo k veliteli vyšší jednotky, aby mohli prostřednictvím náčelníka štábu sledovat veškerou činnost vyššího velitelství, jeho poměr k slovenskému veřejnému životu a vše, co z tohoto poměru plyne, zejména dbát, aby byli seznámeni s rozkazy, které vyšší jednotka obdrží při nařízení zásahu vojska, resp. ozbrojené moci vůbec, a mohli sledovat všechny dispozice, které vyšší jednotka v důsledku těchto rozkazů předá podřízeným útvarům. K zabránění rozporům ve věci vojenské podřízenosti přislíbil slovenský vládní delegát při MNO v Praze poslanec Štefan Haššík, že dotčené slovenské důstojníky osobně poučí, aby se přísně vyvarovali všeho, co by mohlo ohrozit otázku podřízenosti a nadřízenosti.¹⁵

V očekávání významného mocenského rozhodnutí se bratislavské vojenské orgány snažily udržet na slovenském území co nejvíce bojových prostředků a stavěly se odmítavě k jejich přesunu. Na požadavek gen. Lva Prchalý, tlumočený velitelstvím Pěšího pluku 45, o přiděl obrněných automobilů kvůli vyostřené situaci na Karpatské Ukrajině reagovalo KVV v Bratislavě tvrzením, že většina jednotek PÚV 3, kromě jedné čtyř obrněných automobilů v Bratislavě, je na Karpatské Ukrajině a ze zbytku útočné vozby v Turčianském Sv. Martině by bylo možné poskytnout nejvýše ještě jednu rotu lehkých tanků, ale disponovat vojenským materiálem si ve shodě s div.gen. Aloisem Eliášem vyhradil poslanec Haššík.¹⁶ Z rozkazu gen. Syrového pak KVV nechalo rozhlásit velitelům na Slovensku, že pro případ, že slovenský sněm vyhlásí samostatnost Slovenska, velitelé zachovají klid a rozvahu, přizpůsobí se situaci a nebudou ji komplikovat jakýmkoliv zásahy.¹⁷ Po vyhlášení samostatnosti Slovenska 14. března 1939 bylo všem posádkám na Slovensku nařizeno, aby příslušníci armády setrvali na svých místech, vykonávali své dosavadní povinnosti a vyčkali v klidu dalších rozkazů.¹⁸ Gen. Syrový v podvečer 14. března zaslal KVV v Bratislavě telegram, aby zemský vojenský velitel vešel ve styk s nově jmenovaným ministrem národní obrany Slovenského státu pplk.gšt. Ferdinandem Čatlošem a zjistil záměry slovenské vlá-

¹² Propagandista Rudo Strieženec se zmiňuje o osmi tancích, které se demonstrativně objevily večer 11. března v ulicích Bratislavy. *Slovák*, 1939, roč. 21, č. 159, s. 6, *Radostná reportáž o slovenskej armáde (4)*.

¹³ VHA, f. ZVV Bratislava, 1939, šk. 177, 3.odd., Telegram, č. 751.

¹⁴ Oprava tanku trvala až do ranních hodin 15. března. Při návratu do Vyškova nebylo osádce tanku známo, že se ve směru od Prostějova k Vyškovu již blíží kolona okupační německé armády a jen shodou okolností nedošlo ke střetu. MIKŠ, Josef. *Ve stínu hákového kříže : Vyškovská okupační kronika (1939 – 1945)*. In *Od okupace k vítězství : Vyškovsko 1939 – 1945*. Vyškov : OV ČSBS, 2005, s. 7.

¹⁵ VHA, f. ZVV Bratislava, 1939, šk. 177, 3.odd., Telegramy, č. 754 a č. 758.

¹⁶ Tamže, Telegram, č. 753.

¹⁷ Tamže, Telegram, č. 752.

¹⁸ Tamže, Telegram, č. 768.

dy ohledně armády. Syrový uvedl, že jeho úmyslem je odeslat v nejbližší době z českých zemí slovenské vojáky na Slovensko a české vojáky (jednotky) stáhnout ze Slovenska, a to i s materiálem, který alikvotně nenáleží Slovensku. Syrový dále nařídil, že do definitivní úpravy vojenských velitelských poměrů na Slovensku podléhají velitelství prozatímně slovenské vládě. Syrový důrazně upozornil, že je nutné zabránit, aby českých vojáků bylo použito se zbraní proti Slovákům a aby zemský vojenský velitel v dohodě s ministrem Čatlošem zabránil incidentům mezi Čechy a Slováky.¹⁹ Slovenská vláda rozhodla, že „velenie vyšších veliteľstiev, útvarov a ústavov príde do rúk Slovákov“.²⁰

VZNIK, REORGANIZACE A PERSONÁLNÍ OBSAZENÍ SLOVENSKÉ ÚTOČNÉ VOZBY

První kroky útvaru slovenské útočné vozby po vyhlášení slovenské samostatnosti vyplývaly ze samé logiky okolností vzniku samostatného slovenského státu secesí z dosud jednotného, i když federalizujícího se čs. státu, a proběhly v každé slovenské jednotce. Šlo o převzetí velení a dalších funkcí gážísty slovenské národnosti, zajištění odsunu jinonárodního mužstva a přijetí vojáků slovenské národnosti vracejících se z okupovaných českých zemí rozpadlého Česko-Slovenska a v neposlední řadě o složení nové přísahy. Čatloš poznamenal: „*Mal som k dispozícii niekoľko jednotlivcov, ktorých odborné schopnosti a skúsenosti stačili na velenie vyšších zväzov. Potom zela tu strašná prázdnota na obsadzovaní samostatných vojskových telies v úrovni pluku. Dôstojníkov nižšej hodnosti i spôsobilosti som mal poskrovne síce, ale mohol som nimi obstarat' tie najpotrebnejšie miesta pre prvo- počiatok. Rotmajstrov, ako nositeľov základu vojenského výcviku i poriadku bolo natolko, že mohli tvoriť kostru, ktorú som musel okamžite doplňovať umelými akvizitami, ponajviac zo zálohy a z aktívneho mužstva.*“²¹ Důstojníci slovenské národnosti, kteří byli vysláni slovenskou autonomní vládou k vyšším velitelstvím, přebírali 15. března velení nad dotýcnými velitelstvími a zároveň byli povinni zajistit velení slovenskými důstojníky u nižších velitelství. Dosavadní velitelé sborů a divízi zůstali až do dalšího dne svých místech a byli k dispozici i se svými štáby jako poradci pověřenců slovenské vlády, ale neměli již žádné pravomoci. Ministr národní obrany Čatloš se stal zároveň krajinským vojenským velitelem a v jeho nepřítomnosti jej zastupoval jak ve funkci ministra národní obrany, tak ve funkci krajinského vojenského velitele špkt.děl. Benedikt Dúbravec. Dosavadní zemský vojenský velitel gen. Hugo Vojta se stal poradním orgánem nového krajinského vojenského velitele. Čatloš nařídil, aby u všech útvarů a služeb převzali velení služebně nejstarší důstojníci zbraní, resp. důstojníci služeb slovenské národnosti, ale kde by nebyli, měli zůstat v této funkci dosavadní velitelé. Čatloš rovněž rozhodl, že dosavadní velitelé zůstanou u svých útvarů, aby byli k dispozici novým velitelům a byli jim nápomocni tak, jak jim to přikazuje jejich

¹⁹ VHA, f. MNO, 1939, Tajné, šk. 2, Telegram, č. 744.

²⁰ Za důstojníka – Slováka měl být považován 1) důstojník rodem Slovák, 2) důstojník jiné národnosti, který má za manželku Slovenku, 3) důstojník jiné národnosti, který už delší dobu působí na Slovensku a má na srdci zájem Slovenska. VHA, f. KVV Bratislava, 1939, šk. 19, KVV č.j. 22857 Dôv./1.osob.1939.

²¹ ČATLOŠ, Ferdinand. Marec 1939. In BYSTRICKÝ, Valerián – LETZ, Róbert – PODOLEC, Ondrej (eds.). *Vznik Slovenského štátu : 14. marec 1939 : Spomienky aktérov historických udalostí 1. diel.* Bratislava : AEPress, s.r.o., 2007, s. 54.

velitelská čest. Všechny útvary měly zahájit přípravy na odsun českého mužstva s tím, že o důstojnících a rotmistrech české národnosti bude rozhodnuto v nejbližší době s nejvyšším porozuměním. Noví velitelé všech stupňů měli zabezpečit kázeň a pořádek a zajistit materiální potřeby jim svěřených útvarů.²² Bylo zakázáno na vojenských stejnokrojích nosit jakékoliv odznaky, které nebyly dosavadními předpisy zavedené,²³ ale zároveň bylo nařízeno, aby na vojenských čepicích (polních a vycházkových) byly odstraněny dosavadní odznaky a nahrazeny tříbarevnou stužkou barev bílé, modré a červené.²⁴

Bratislavský rozhlas tuto dějinnou událost v životě slovenské armády přiblížil občanské veřejnosti celkem stroze slovy: „*Vo všetkých vojenských posádkach na území Slovenského štátu prevezme velenie najstaršia osoba slovenskej národnosti a ihneď prevedie sprisahanie mužstva slovenskej príslušnosti.*“ Ke složení přísahy mužstva slovenské národnosti byly vydány 15. března 1939 příslušné rozkazy.²⁵ Čatloš však 28. června nařídil opakování přísahy, neboť přísaha se v březnu u všech útvarů nekonala a jejího složení se nezúčastnili ani všichni příslušníci slovenské armády. Čatlošovi také záleželo na tom, aby ke složení přísahy došlo slavnostním způsobem hromadně na veřejném prostoru, a to při příležitosti státního svátku 5. července.²⁶ Náčelník štábu KVV v Bratislavě plk.gšt. Bedřich Kratochvíl nařídil 14. března k velitelským poměrům na Slovensku, aby až do definitivní úpravy podléhala vojenská velitelství slovenské vládě cestou KVV a velitelství sborů jako dosud dostávala rozkazy jediné od KVV.²⁷ Tím se mělo zabránit zásahům zejména ze strany Hlinkovy gardy. Velení 3. RD převzal škpt.děl. Benedikt Dúbravec, který 15. března na Čatlošův rozkaz nařídil, aby velení u PÚV 3 převzal škpt.pěch. Štefan Čáni, Cyklistického praporu 3 škpt.pěch. Martin Palkovič a Dragounského pluku 11 škpt.jezd. Ján Veselý. Dosavadní velitelé české národnosti na tomto velitelském stupni měli být slovenským velitelům v rozsahu dosavadní funkce nápomocni, ostatní důstojníci a rotmistři bez ohledu na národnost zůstali na svých místech a dále vykonávali službu.²⁸

²² VÚV-VHA, f. Sbíрка, šk. 13, fasc. 17-1-13, Velitelstvo 9. divízie č.j. 27302/1.oddel.1939.

²³ VHA, f. KVV Bratislava, 1939, šk. 6, ZVV č.j. 22140 Dôv.1939.

²⁴ Jednalo se o dva centimetry širokou trikoloru, která se umísťovala na místě dosavadního odznaku šikmo shora vlevo dolů doprava (s bílou barvou) s tím, že délka stužky na vycházkové čepici sahala od vrchního k spodnímu okraji přední části čepice, a délka stužky na polní čepici sahala od horního švu pod zátylek. VHA, f. KVV Bratislava, 1939, šk. 13, KVV č.j. 11398/1.oddel.1939. - Tento rozkaz se však netýkal vojenských osob české a jiné národnosti z Čech a Moravy, které měly být ze Slovenska odsunuty.

²⁵ „*Prisahám na živého Boha, že budem poslúchat vládu Slovenského štátu a všetkých vládou ustanovených veliteľov. Prisahám, že v plnení svojich povinností ochotne obetujem i svoj život. Tak mi Pán Boh pomáha.*“ VÚA-VHA, f. Sbíрка, šk. 33, fasc. 26-29-33, Velitelství V. sboru č.j. 13998 Dův. I.osob.1939, Prísaha mužstva slovenskej národnosti. – Upozorňuji, že text přísahy nebyl u všech útvarů identický.

²⁶ Oficiální text přísahy zněl: „*Prisaháme na Boha všemohúceho, že budeme poslušni svojmu najvyššiemu veliteľovi a nim i vládou Slovenskej republiky ustanoveným veliteľom. Prisaháme, že všetky zákony a rozkazy budeme ochotne a svedomite plniť a svojim predstaveným a skrze nich i svojmu štátu, oddane slúžiť. Prisaháme, že prikázané nám miesto nikdy neopustíme, služobné tajomstvo nevyzradíme a za vlasť, ak bude treba, aj svoje životy obetujeme. Tak nám Pán Boh pomáha.*“ VÚA-VHA, f. Sbíрка, šk. 15, fasc. 18-2-15, MNO-HVV č.j. 103619/1.osob.1939.

²⁷ VHA, f. V-3.RD, šk. 5, ZVV č.j. 776/1.oddel.1939.

²⁸ VHA, f. V-3.RD, šk. 5, V-3.RD č.j. 11007/dôv.3.oddel.1939.

Velitel PÚV 3 plk. Fusek vydal po vyhlášení slovenské samostatnosti 14. března zvláštní rozkaz, ve kterém se ve slovenštině obracel na Slováky a v češtině na Čechy. Apeloval na Slováky a Čechy, aby „v tejto vážnej, historickej chvíli zachovali klud a najväčšiu kázeň“. Podřízené vojáky české národnosti požádal, aby byli zvláště ukázněni a plnili všechny rozkazy v zájmu pořádku až do doby odchodu do vlasti.²⁹ Následující den se konalo důstojnické shromáždění, na kterém od plk. Fуска převzal velení pluku škpt.pěch. Štefan Čáni.³⁰ Následně slovenští důstojníci převzali velení praporů a rot. Z celkového počtu 69 důstojníků, 37 rotmistrů a 1 334 příslušníků mužstva bylo 9 důstojníků, 5 rotmistrů a 250 příslušníků mužstva slovenské národnosti, z toho 217 nováčků, kteří nastoupili 1. března.³¹ České mužstvo bylo odzbrojeno a ubytováno společně v rajonech jednotlivých praporů. Zbraně zůstaly přiděleny pouze mužstvu slovenské národnosti, které převzalo strážní službu. Kronika útvaru říká: „*Odovzdanie všetkých funkcií novým veliteľom Slovákom prebiehalo veľmi hladko.*“ Škpt. Čáni 16. března v zájmu dobrého zajištění chodu služby pro nedostatek gážistů slovenské národnosti urychleně reorganizoval PÚV 3 tak, že zrušil velitelství I., II, IV. a náhradního praporu a ze stávající 1. roty postavil novou 1. rotu obrněných automobilů, ze stávající 2., 3. a 4. roty postavil novou 2. rotu lehkých tanků a ze stávající 11., 12., 13. a 14. roty postavil novou 3. rotu (kanonovou) s tím, že postavené roty podléhaly přímo veliteli pluku, neboť velitelství praporu zůstalo neobsazeno. Vedle velitelství pluku s pomocnou rotou (díleňská četa a četa pro zásobování a odsun), jejichž organizace se neměnila, si dosavadní agendu od náhradního praporu a náhradní roty převzal nový velitel náhradní roty por.jezd. Ludovít Demčák. Dále se I. plukovním pobočником stal npor.pěch. Jozef Dobrotka, II. plukovním pobočником por.pěch. Štefan Vančo, velitelem pomocné roty por.pěch. Ján Jarembák, velitelem 1. roty por.jezd. Jozef Nižňanský, 2. roty por.pěch. Štefan Lupták a 3. roty por.pěch. František Ploskuňák, posádkovým důstojníkem des.asp. Ludovít Piovarčí. Ostatní funkce, které nadále zastávali gážisté české národnosti, měly být obsazeny slovenským personálem po přidělení výpomoci od nadřízených velitelství. Do odsunu gážistů a mužstva české národnosti utvořili velitelé rot u svých rot z mužstva dvě skupiny, skupinu slovenskou a skupinu českou, které byly ubytovány odděleně. Mužstvo české národnosti nebylo určováno do strážní služby, pouze do dozorčí služby u vlastní české skupiny.³² PÚV 3 podléhal velitelské působnosti a správní působnosti v I. instanci 3. RD, správní působnosti v II. instanci VII. sboru, oblastní působnosti V. sboru, oblast divize 16. divize.³³ Posádku

²⁹ VÚA-VHA, f. Sbírka, šk. 83, fasc. 39-21-83, PÚV č.j. 5301 Dôv.1940, Výpis z kroniky za rok 1939 – predloha, Príloha – Zvláštný rozkaz veliteľstva pluku útočnej vozby 3, 14.3.1939.

³⁰ VHA, f. V-3.RD, šk. 6, PÚV 3 č.j. 915 Dôv.1939.

³¹ Velitelství 3. RD však obdrželo 18. března hlášení, že u PÚV 3 slouží 60 důstojníků české a 10 důstojníků slovenské národnosti, 33 rotmistrů české a 4 rotmistři slovenské národnosti, dále mužstvo odv.roč.1937 v počtu 526 mužů české a 23 mužů slovenské národnosti a mužstva odv.roč.1938 v počtu 534 mužů české, 220 slovenské a 65 rusínské národnosti.

³² VHA, f. V-3.RD, šk. 6, PÚV 3 č.j. 883 Dôv.1939. - Od 20. března se používal pozdrav: „*N-tá jednotka Na stráž*“, jednotka odpovídala „*Stráž.*“

³³ Do velitelské působnosti spadaly otázky organizační, mobilizační, osobní, operační, výcvikové, zpravodajské, tiskové a věci materiální; do správní působnosti všechny ostatní věci, zejména intendantní, zdravotní, veterinární, stavební apod. a věci vyplývající z pravomoci velitelství jako orgánu státní (vojenské) správy; do oblastní působnosti věci z působnosti velitelské i správní, pokud se vztahovaly na všechny útvary oblasti bez ohledu na jejich organickou příslušnost, zejména věci posádkové, ubytovací, strážní služby, cvičiště, střelnice, věci asistenční, apod.

Turčiansky Sv. Martin opustil 18. března první transport 32 důstojníků a 1 150 příslušníků mužstva české národnosti.³⁴

Nově konstituované slovenské vojenské orgány vyvíjely značné úsilí nahradit nedostatky mužstva a především nedostatek gážistů slovenské národnosti pro obsazení některých výkonných funkcí povoláním záložníků na cvičení ve zbrani a přesuny gážistů. Po odchodu většiny mužstva české národnosti došlo 20. března k další změně v organizaci PÚV 3 za účelem racionálního způsobu výcviku všeho zbývajících mužstva slovenské národnosti. U 3. roty byla zřízena jedna cvičná rota, jejíž výcvik řídil velitel 3. roty por.pěch. František Ploskuňák. Mužstvo bylo rozděleno na 3 skupiny: 1. skupinu tvořilo mužstvo od 1. roty, které provádělo výcvik podle vydaných pokynů pro výcvik roty obrněných automobilů a programy zaměstnání pro výcvik zajišťoval por.jezd. Jozef Nižňanský, 2. skupinu tvořilo mužstvo od 2. roty, které provádělo výcvik podle vydaných pokynů pro výcvik roty lehkých tanků a programy zaměstnání zajišťoval por.pěch. Štefan Lupták a 3. skupinu tvořilo mužstvo 3. roty, které provádělo výcvik podle vydaných pokynů pro výcvik roty KPÚV a programy zaměstnání zajišťoval por.pěch. František Ploskuňák. Úkolem výcviku bylo po praktické stránce probrat především strážní a dozorčí službu, neboť pro nedostatek mužstva staršího ročníku museli obsazovat strážní a dozorčí službu nováčci. Pozornost se také měla věnovat praktickému výcviku řidičů motorových vozidel s tím, že příslušníci mužstva, kteří vlastnili civilní řidičský průkaz na kolová vozidla, se měli ihned podrobovat zkouškám za asistence technického pobočnicka, jímž byl původně určen gážista české národnosti npor.pěch. Josef Šulc.³⁵ V průběhu soustředění mužstva pluku u 3. roty provedl Čáni 28. března další přerozdělení a obsazení velitelských funkcí. Velitelem praporu se stal mjr.pěch. František Prášil a velitelem náhradní roty (praporu) mjr.pěch. Jan Král, oba gážisté české národnosti. Dosavadní velitel náhradní roty por. Demčák se stal pobočnickem mjr. Krále.³⁶ Od pěchoty přidělený por.pěch. Leopold Ďurana převzal funkci posádkového důstojníka.³⁷

O čem tyto kroky Čániho vypovídají? PÚV 3 ztratil hodnotu vojskového tělesa technických zbraní a představoval pouhou pěší rotu. Z nezkušených nováčků povolaných k výkonu prezenční služby se zbytek gážistů slovenské národnosti snažil elementárním výcvikem vytvořit podobu vojenského kolektivu s cílem nedopustit znehodnocení uskladněné techniky a zbraní a zabránit škodám na vojenském majetku.³⁸ V nastalé personální krizi se však nedařilo udržet trvalý organizační rámec k vybudování plnohodnotného bojového útvaru a podrobit mužstvo kvalitnímu odborně-technickému výcviku. Čáni se ovšem choval racionálně, a všech limitů budování svěřeného útvaru si byl velmi dobře vědom. Lze říci, že ve všeobecně kritické situaci zárodků útvarů vznikající slovenské armády měl plnou důvěru

³⁴ Mužstvo ruské národnosti se propouštělo na Karpatskou Ukrajinu vybaveno cestovními rozkazy a jídlem na 48 hodin a předávalo se Maďarům na demarkační čáře. Po skončení ozbrojeného konfliktu s Maďarskem byli na Karpatskou Ukrajinu nadále propouštěni jen ti, kteří o to požádali, a dále byli propuštěni i ti, kteří se rozhodli odejít na práce do Německa.

³⁵ VHA, f. V-3.RD, šk. 6, PÚV 3 č.j. 905 Dôv.1939. – Npor. Šulc podal přihlášku do slovenské armády, byl přijat, Čáni ho ihned povolal do služby, službu však nenastoupil, odcestoval do Čech s tím, že se nevrátí a odvolal přihlášku do slovenské armády.

³⁶ Funkci však vykonával Demčák, jehož pobočnickem se stal čet.asp. Eugen Juraj Malovecký.

³⁷ VHA, f. V-3.RD, šk. 6, PÚV 3 č.j. 928 Dôv.1939. – Mjr. Prášil však figuroval v seznamu vojenských gážistů PÚV 3 připravených k odsunu do českých zemí. VHA, f. HVV, 1939, Dôverné, šk. 2, MNO-HVV č.j. 200404 Dôv./4.odd.1939.

³⁸ Čáni nechal prázdné budovy kasáren útvaru uzavřít, zapečetit a strážit vnitřní stráží.

vyšších veliteľů i samotného Čatloša a svým způsobem i volnou ruku při výběru a časování organizačních opatření, nevratných chyb se nedopouštěl, nedomyšlené experimenty neprováděl. To vše se odehrávalo na pozadí celkové reorganizace slovenské armády a její redistribuce, kterou připravoval Čatloš ve stínu ochranné smlouvy s nacistickým Německem, která v čl. 3 stanovila, že „Slovenská vláda bude svoje vojenské sily organizovať v úzkej zhode s nemeckou brannou mocou.“³⁹ Základy slovenské armády tvořily nedostatečné a nesourodné zbytky čs. armády, které postupně doplňovalo mužstvo od rozpuštěných útvarů. Pro jednání se slovenskými činiteli stran slovenské branné moci, nad kterou chtěli uplatnit právo kontroly, dostali němečtí diplomatičtí a vojenští zástupci jednoznačné politické zadání: základem rozdílem mezi českým protektorátem a Slovenskem zůstává, že Slovenský stát má vlastní vojsko, kdežto Protektorát Čechy a Morava je zcela odkázán na německou vojenskou pomoc. Němci předpokládali, že návrh na organizaci a doplňování vojska záložníky připraví slovenská delegace, která však musí vzít do úvahy jak počet obyvatelstva a finanční možnosti Slovenska, tak i skutečnost, že Slovensko je pod ochranou Německa.⁴⁰ Německé vojsko mělo zůstat na slovenském území do té doby, než převezme všechny vojenský materiál po bývalé čs. armádě s tím, že slovenská armáda bude vyzbrojena německými zbraněmi a opatřena německou municí. K zamezení počátečních potíží mělo být slovenské armádě umožněno, aby přechodně používala dosavadní výzbroj a výstroj, která jí bude poskytnuta německou stranou.⁴¹ Německé vojenské orgány, bez ohledu na diplomatické komplikace, však pohlížely na Slovensko jako na území po rozpadlém Česko-Slovensku, kde německá armáda uplatňuje právo válečné kořisti a slovenská strana není rovnocenný partner. Uváděly proto, že slovenská armáda nebude již čs. zbraně potřebovat. Slovenské námitky, že slovenská armáda zůstane bez možnosti bránit své hranice, pokud bude odvezen zabavený vojenský materiál po čs. armádě ze slovenského území, ignorovaly. Později je odbývaly zástupným poukazem na nutnost nerušit reorganizaci slovenské armády pracovní službou a naopak momentálním nedostatkem dopravní a pracovní kapacity na německé straně k odvozu materiálu. Chování Němců jako na dobytém a okupovaném území bylo známo i Čatlošovi, který poznamenal: „Pred nemeckou presilou a brutalitou však naši velitelia boli bezmocní, avšak ich rozhodný odpor predsa zachránil čo sa zachrániť dalo ... Naše protesty v Berlíne sa zdĺhavo vybavovali, kde nás zavázali tým, že ich rozkazy ťažko prenikajú k vojenským veliteľom, očividne tým cieľom, aby 'neinformovaným' generálom poskytl čas na čo najväčší záber.“⁴² Německý styčný důstojník OKH mjr. Heinrich Becker 27. dubna seznámil slovenské MNO s požadavky německého velení.⁴³ Ujistil, že Slovensko postaví novou armádu v síle jedné pěší a dvou horských divízií a způsob jejich organizace zajistí slovenské MNO.⁴⁴ Německé vrchní velení si však ponechá dispoziční právo na veškerý vojenský materiál

³⁹ Zmluva o ochrannom pomere medzi Nemeckou ríšou a Slovenským štátom, č. 226/1940 Sl.z.

⁴⁰ Zástupce předsedy vlády Vojtech Tuka se ke spolupráci s Německem vyjádřil takto: „Vojenskú ochranu chápeme tak, že si stvoríme malú, silnú a zdatnú armádu, ktorá bude schopná bojovať po boku najsilnejšej armády sveta, ..nemeckej armády, ak to bude treba.“ *Slovák*, 1939, roč. 21, č. 113, s. 2, Velký deň Bratislavy.

⁴¹ HUBENÁK, Ladislav. Politika nemeckej ochrannej zóny na Slovensku roku 1939. In *Sborník archívnych prací*, 1967, roč. 17, č. 2, s. 368-371, Dokument č. 49 a č. 51.

⁴² ČATLOŠ, ref. 21, s. 53.

⁴³ HUBENÁK, ref. 41, s. 366-367, Dokument č. 46.

⁴⁴ Čatloš: „Aby velitelia získali prax a vyškolili sa na vyššie miesta postupom času, redukoval som na počiatku v organizácii armády pluky. Zostavovali sa teda samostatné prápory, ponajviac dislokované v maďarskom pohraničí. To klalo oči prvým nemeckým Beratherom, ktorí ako olicené koníky,

bývalé čs. armády. Pro vystrojení a vyzbrojení zbraněmi, municí a jiným vojenským zařízením dostane slovenská armáda potřebný materiál z převzatého materiálu bývalé čs. armády. Dále Becker oznámil, že k jednání na Slovensko přijede v nejbližších dnech do Bratislavy německá komise.⁴⁵ Německá komise na čele s gen. Franzem Barckhausenem měla obhájit německé vojenské zájmy na Slovensku, připravit půdu pro soustředění německých vojsk na slovenském území k agresi proti Polsku a pro jejich trvalé setrvání v tzv. ochranné zóně západního Slovenska a vykonávat kontrolu nad rodící se slovenskou armádou. Do vojenské komise k jednání s německou stranou byli již 31. března určeni plk.pěch. Eduard Lifka, mjr.gšt. Karol Peknik, mjr.pěch. Robert Schneider a škt. Jakub Roubal, po odchodu Lifky z komise určil Čatloš za předsedu slovenské části mjr. Peknika.⁴⁶ Tvrdá stanoviska německé strany tlumočená často metodou *fait accompli* s vynucováním dodatečného slovenského souhlasu vyvolávala časté protesty slovenských politiků, diplomatů i vojáků. Becker prohlásil na jednání vojenské subkomise 20. června slovenským zástupcům mjr. Peknikovi a mjr. Schneiderovi, že Tiso a Tuka souhlasí s tím, aby materiál, který nebude potřeba pro vyzbrojení slovenské armády, byl odvezený.⁴⁷ Ďurčanský prý navíc příslibil, že se s odvážením materiálu může započít, aniž bude za něj stanovena náhrada. Becker pak zdůraznil, že materiál, který zůstane na Slovensku, je postačující k vyzbrojení slovenské armády a je počítáno i s přiměřenou zálohou. Zároveň oznámil množství materiálu, který má být odvezen. V seznamu se překvapivě objevilo i 30 tanků(!).⁴⁸ V úvahách Němců nezůstalo pro slovenský tankový útvar v síle pluku žádné místo. Navrhovali, aby ve slovenské mírové i válečné armádě byl v rámci armádních jednotek postaven tankový útvar v síle oddílu.⁴⁹

Slovenské velení se však navzdory uvedeným překážkám nevzdávalo myšlenky, že udrží jádro rychlého motorizovaného svazku, i když nepůjde o svazek v síle rychlé divize bývalé čs. armády. Návrhy, které přicházely z velitelství 3. RD, nezůstaly bez pozornosti a padly na úrodnou půdu. Škt.jezd. Štefan Hrubisko navrhl 28. března (s doplňkem z 1. dubna) reorganizaci slovenského jezdeckta se snahou zachovat jezdecké a rychlé jednotky.

nepochopili slovenské pomery a potreby vytýkali mi takýto pružný evolučný postup v organizácii a rozmiestení vojskami. Vôbec nemeckú vojenskú pomoc som pocíťoval i naďalej skôr brzdu a nie napomáhanie mi v organizačnom zmysle slova.“ ČATLOŠ, ref. 21, s. 55.

⁴⁵ VÚA-VHA, f. Sbirka, šk. 15, fasc. 19-5-15, Verbindungsoffizier des Oberkommandos des deutschen Heeres č.j. 12/39.

⁴⁶ VHA, f. MNO, SVK, šk. 1, Zápisnice zo subkomisií slov. voj. komisie.

⁴⁷ Tiso v rozhlasovém projevu 30. března demagogicky prohlásil, že „*miesto prelievania slovenskej krvi dejú sa po niektorých krajoch Slovenska prechmaty cudzích financov a vojakov, nevysvetľujeme to len tým, že radšej zaplatíme taxu svojho oslobodenia v tejto forme, ako by sme ju mali platiť v podobe krvi, ale aj tým, že pražská vláda hneď po 6. októbri veľkú čiastku vojenného materiálu predala nemeckej vláde, ktorá teda mocou svojho kúpneho práva odváža predmety vojenského výzbroja a nás takto automaticky oslobodzuje od alikvotnej účasti na štátnom dlhu, ktorý vznikol práve hromadením vojenného materiálu.*“ *Slovák*, 1939, roč. 21, č. 77, s. 3, *Chceme žiť zo svojho a podľa svojho.* – Tuka v rozhlasovém projevu 31. března doplnil, že „*vláda niekdajšej ČSR predala vojenný materiál Nemcom, a keďže veľkú časť vojenného materiálu uskladnili na Slovensku, nemecké vojsko si to odváža domov.*“ *Slovák*, 1939, roč. 21, č. 78, s. 4, *Dejinné chvíle žiadajú od národa oddanosť.*

⁴⁸ VÚA-VHA, f. Sbirka, šk. 62, fasc. 36-5-62, Zápisnica ze schôdze vojenskej subkomisie dňa 20. júna 1939.

⁴⁹ BYSTRICKÝ, Jozef. Aká bola slovenská armáda pred a počas ťaženia proti Poľsku?. In *Podkarpacki wrzesień. Polityczne i wojskowe aspekty wojny obronnej Polskie 1939 r. na Podkarpaciu.* (Red. A. Olejko – P. Korzeniowski). Rzeszów : Zakład Historii Wojskowości – Instytut Historii Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2010, s. 47.

Jezdecký pluk složený ze tří jezdeckých eskadron, kulometné eskadrony, spojovací čety a motorizovaného trénu, měl mít i technickou eskadronu s četou zákopníků, četou KPÚV a četou obrněných automobilů. Rychlá brigáda jako vyšší jezdecká jednotka složená ze dvou jezdeckých pluků již měla mít dále cyklistický prapor, rotu velkorážních protiletadlových kulometů, rotu KPÚV, rotu obrněných automobilů, rotu tanků, jezdecký dělostřelecký oddíl, asanační rotu a příslušné služby. Hrubiško požadoval, aby rychlá brigáda byla jednolitá, složená z jednotek stejné rychlosti, tzn. z jednotek motomechanizovaných.⁵⁰ Dnem 1. dubna však byla nařízena likvidace velitelství 3. RD. Z tohoto důvodu PÚV 3 dále velitelsky podléhal V. sboru, správní působnost v I. instanci měla 16. divize. Došlo k improvizovanému zřízení rychlé jezdecké brigády, označené jako „Rychlá brigáda“, ke které byl přidělen základní kádr gážistů, a jako velitel byl určen škpt.děl. Benedikt Dúbravec a jeho pobočníkem škpt.jezd. Štefan Hrubiško. Velitelství Rychlé brigády měly podléhat Dragounský pluk 11 (nyní označen č. 1), Dragounský pluk 3 (nyní č. 2), Cyklistický prapor 3 (nyní č. 1), Dělostřelecký pluk 83 (nyní č. 1) a PÚV 3 (nyní č. 1). Naznačený krok k zachování rychlého svazku však neměl dlouhého trvání. Od 15. dubna se zřizovala Vyšší velitelství 1 (předběžně v Trenčíně), Vyšší velitelství 2 (Banská Bystrica) a Vyšší velitelství 3 (Prešov) s oblastní pravomocí, která byla postavena na roveň dosavadních divizních velitelství. Dále mělo být zřízeno Vyšší velitelství 4 (Bratislava) bez oblastní pravomoci, při kterém však mělo být zastoupeno Vyšší velitelství 1 nejnmutnějším oblastním personálem jako expoziturou.⁵¹ Dosavadní velitelství V. sboru se přeměnilo ve Vyšší velitelství 1 (předběžně v Trenčíně) a sloučilo se s personálem 15. divize,⁵² jemuž podléhaly všechny útvary náležející V. sboru, 9. a 15. divizi.⁵³ Velitelství 9. divize, které mělo být zárodkem Vyššího velitelství 4, od jehož vybudování se nakonec ustoupilo, se proto také sloučilo s Vyšším velitelstvím 1 v Trenčíně. Pro nedostatek vojenského personálu však nešlo v žádném případě udržet organizaci pluku útočné vozby, a to ani rámcově. Čáni byl předvolán 26. dubna na MNO, kde došlo k dohodě, že z pluku bude vytvořen prapor útočné vozby. O dva dny později Čáni předložil na MNO návrh na složení praporu podle mírových, resp. válečných počtů bývalé čs. armády. Navrhl postavit jednu rotu obrněných automobilů, dále dvě roty lehkých tanků z důvodu, že útvar disponuje velkým množstvím bojového a automobilního kolového materiálu a má velké zásoby augmentovaného materiálu, a dále jednu rotu KPÚV se třemi družstvy po dvou kanonech z důvodu, že útvar disponuje dostatkem kanonového a s tím i souvisejícího automobilního materiálu.⁵⁴

Jádro důstojnického a rotmistrovského sboru útočné vozby tvořilo vedle Štefana Čániho dalších 11 důstojníků (Ludovít Demčák, Jozef Dobrotka, Leopold Ďurana, Ondrej Jakab, Ján Jarembák, Ján Kukliš, Štefan Lupták, Jozef Nižňanský, František Pacelt, František Ploskuňák, Štefan Vančo) a 4 rotmistři (Eduard Benický, Ján Chrenko, Ján Krajčovič, Karol Schlosser) slovenské národnosti, z nichž spolu s Čánim mělo 11 gážistů speciální výcvik u útočné vozby, resp. u KPÚV.⁵⁵ K nim lze počítat i skupinu 4 aspirantů a 7 dělesloužících, kteří zajišťovali především chod služeb. Důstojníci, rotmistři a civilní zaměstnanci české národnosti, kteří si podali žádost o přijetí do slovenské armády a jejichž žádost nebyla příja-

⁵⁰ VÚA-VHA, f. Sbirka, šk. 13, fasc. 17-12-13, fasc. 17-18-13, V- 3. RD č.j. 8070/1.org.1939.

⁵¹ VÚA-VHA, f. Sbirka, šk. 13, fasc. 17-18-13, MNO-HVV č.j. 200723 Dôv./org.1939.

⁵² VHA, f. VV1, šk. 1, Dôverný domáci rozkaz Veliteľstvo V. sboru, č. 7, 21.4.1939, čl. 2.

⁵³ VHA, f. VV1, šk.1, Dôverný rozkaz Vyššieho veliteľstva 1, č. 12, 22.4.1939, čl. B-78.

⁵⁴ VÚA-VHA, f. Sbirka, šk. 1, fasc. 1-2-1, PÚV 3 č.j. 674 Taj.1939.

⁵⁵ VÚA-VHA, f. Sbirka, šk. 15, fasc. 19-6-15, PÚV 3 č.j. 974 Dôv.1939.

ta, měli ze Slovenska odejít do 27. března. Ostatní důstojníci, kteří si podali žádost o přijetí do slovenské armády a o jejichž žádosti nebylo dosud rozhodnuto, měli vykonávat službu u svých útvarů podle rozkazů velitelů vyšších jednotek a útvarů a měli být okamžitě povoláni do služby. Tam, kde by odchodem důstojníků, rotmistrů a civilních zaměstnanců, hrozilo narušení chodu služby, mohli si velitelé potřebný počet důstojníků, rotmistrů a civilních zaměstnanců české národnosti ponechat pro zácvik, výcvik a likvidaci do 30. června na vrub nákladů Slovenského státu se všemi právy, která jim přísluší vůči MNO v Praze.⁵⁶ MNO (v likvidaci) v Praze se však ohradilo a oznámilo těm gážístům české národnosti, kteří byli ponecháni ve službě slovenské armády na čas potřeby, že jim slovenské velitelství nemohou zaručovat jakákoliv práva vůči MNO (Praha), pokud však hodlají setrvat dobrovolně ve službě slovenského vojenského velitelství, nejdéle však do 30. června 1939, nemá MNO (Praha) námitek.⁵⁷ Čáni si tak u pluku ponechal por.oděv. Antonína Brodského, správce augmentačního skladu hospodářské správy, k zapracování gážístů slovenské národnosti ve vedení hospodářské správy, a dále požádal o přidělení por.správ.zbroj. Jana Filipa, dosavadního technického hospodáře pluku, k zapracování potřebného personálu pro vedení technické správy. Filip však již byl odtransportován na základě dříve vydaných nařízení do Terezína v Čechách. Čáni si stěžoval, že u pluku tak nezůstal žádný gážísta správní zbrojní služby a vedení technické správy je svěřeno gážístům zbraní, kteří do vedení této funkce nejsou vůbec zapracováni.⁵⁸ Do svazku slovenské armády dále byli převzati z gážístů české národnosti a zařazeni k PÚV 3 mjr.pěch. František Prášil (velitel praporu), mjr.pěch. Jan Král (velitel náhradního praporu), škpt.pěch. Otto Klement (přidělený k HG – oblast Turčiansky Sv. Martin) a šrtm.poč. František Míl (náhradní rota).⁵⁹ U PÚV 3 v předvečer přijetí nové organizace slovenské branné moci sloužilo 15 důstojníků z povolání, 5 rotmistrů z povolání, 12 délesloužících poddůstojníků a 249 příslušníků mužstva, z toho 221 mužů I. ročníku a 28 mužů II. ročníku prezenční služby (231 Slováků, 3 Češi, 4 Rusíni, 1 Němec, 9 Židů, 1 Cikán).⁶⁰ Čáni proto požádal o doplnění útvaru mužstvem slovenské národnosti v počtu 419 mužů pro případ, že útvar bude disponovat dvěma rotami lehkých tanků, resp. v počtu 288 mužů pro případ, že útvar bude disponovat pouze jednou rotou lehkých tanků.⁶¹

Návrhy na organizaci slovenské branné moci projednala a schválila slovenská vláda 2. května.⁶² Prapor útočné vozby, který byl hospodářsky a kmenově úplně samostatnou jednotkou s hospodářskou správou a technickou správou, tvořilo velitelství s pomocnou rotou, dále byl složen z roty obrněných automobilů, roty tanků, roty KPÚV a náhradní roty, referát občanských zaměstnanců byl zrušen. Velitelskou působnost vykonávalo HVV, jemuž byl prapor podřízen i takticky, oblastní a správní působnost vykonávalo Vyšší velitelství 2. Čatloš za velitele Praporu útočné vozby ustanovil škpt.pěch. Štefana Čániho,

⁵⁶ VHA, f. HVV, 1939, Důvěrné, šk. 2, MNO-HVV č.j. 200352 Dôv./1.odd.1939. – Při podepisování přihlášek do slovenské armády byl žadatel české národnosti nucen akceptovat i podmínku, že v případě přijetí do služeb slovenské armády se vzdává na dobu tří let postupu v platu a v hodnosti.

⁵⁷ VHA, f. HVV, 1939, Důvěrné, šk. 23, MNO-HVV č.j. 204002 Dôv./1.osob.1939.

⁵⁸ VHA, f. HVV, 1939, Důvěrné, šk. 5, MNO-HVV č.j. 201254/dôv.1.osob.1939.

⁵⁹ VHA, f. HVV, 1939, Důvěrné, šk. 5, PV Turč. Sv. Martin č.j. 272/dôv.1939.

⁶⁰ VHA, f. KVV Bratislava, 1939, šk. 9, KVV č.j. 23024 Dôv./dopl.1939.

⁶¹ VÚA-VHA, f. Sbirka, šk. 1, fasc. 1-2-1, PÚV 3 č.j. 674 Taj.1939.

⁶² BYSTRICKÝ, Jozef. K niektorým súvislostiam vzniku a počiatkov výstavby armády Slovenského štátu. BYSTRICKÝ, ref. 11, s. 503-504.

Praporu KPÚV škpt.pěch. Bohumíra Kamíra⁶³ a Cyklistického praporu škpt.pěch. Martina Palkoviče, posádkovým důstojníkem PV Turčiansky Sv. Martin se stal škpt.pěch. Branislav Manica.⁶⁴ Čáni následně hlásil, že dnem 15. května byl z dosavadního PÚV 3 vytvořen *Prápor útočnej vozby* (PÚV),⁶⁵ který náležel k útvarům zbraní a zůstal složkou pěchoty.⁶⁶ Čáni se osobně zasadil, aby u PÚV zůstali někteří důstojníci – odborníci od jiných útvarů, bez nichž by byl výkon služby u PÚV ochromen. MNO tak Čánimu ponechalo por.jezd. Ludovíta Demčáka jako velitele roty obrněných automobilů, por.tech.zbroj. Františka Pacelta jako velitele technických dílen a zbrojního důstojníka a por.hosp.sl. Antona Brodského jako hospodáře.⁶⁷

Slovenská vláda přijala 17. května dočasnou systemizaci služebních míst pro slovenskou brannou moc v osobním stavu důstojníků a rotmistrů v počtu 998 míst důstojníků a 800 míst rotmistrů. Dále došlo ke zrušení stávajících hodností, novému pojmenování hodností a přejmenování do nových hodností a s tím spojenému novému označení hodností a nové úpravě stejnokroje.⁶⁸ Uvedená opatření se týkala i PÚV. Slovenskou vládou a ministrem národní obrany byli s účinností od 17. května ve skupině důstojníků pěchoty z povolání povýšeni na majora škpt.pěch. Štefan Čáni s udělením služebního místa 5. platové stupnice, na stotníka npor.pěch. Jozef Dobrotka s udělením služebního místa 6. platové stupnice a na nadporučíka por.pěch. František Ploskuňák s udělením služebního místa 7. platové stupnice, všichni tři ve služební kategorii důstojníků absolventů Vojenské akademie.⁶⁹ Ve skupině důstojníků pěchoty z povolání pak služební místa 8. platové stupnice ve služební kategorii důstojníků absolventů Vojenské akademie udělením získali s účinností od 14. srpna por.pěch. Ján Jarembák a por.pěch. Ján Kukliš⁷⁰ a povýšen na nadporučíka byl dnem 1. září por.pěch. Ludovít Gálik na služebním místě 7. platové stupnice rovněž ve služební kategorii důstojníků absolventů Vojenské akademie.⁷¹ Do skupiny důstojníků z povolání byl dnem 30. května přeložen por.pěch. v zál. Štefan Formender, dnem 15. července por.pěch. v zál. Dezider Bohúň, dnem 1. září por.pěch. v zál. Cyril Bednár.⁷² Ministrem národní obrany byl povýšen od 1. srpna ve skupině pomocného zdravotnictva na důstojnického zástupce zástavník Jozef Španko a ve skupině zbrojnictva na zástavníka rotník Antonín Rakús,⁷³ dále byli vyjmenováni s účinností a pořadím od 1. září ve skupině rotmistrů hospodářské služby z povolání za rotníka z povolání sloužící poddůstojníci v přípravné službě Michal Hrčka,

⁶³ PKPÚV měl přiděleno 9 důstojníků, 8 rotmistrů a 1 dělesloužícího četaře, detašované roty ve Zvolenu (velitel 2. roty npor.pěch. Emil Krokavec) a v Sabinově (velitel 3. roty npor.pěch. Ján Kovačovic).

⁶⁴ VHA, f. MNO-Prezidium, 1939, Dôverné, šk. 1, MNO-HVV č.j. 51 Dôv./1.org.1939, č.j. 79 Dôv./1.org.1939, MNO 90 Dôv./prez.1939.

⁶⁵ VHA, f. KVV Bratislava, 1939, šk. 9, PÚV č.j. 1029 Dôv.1939.

⁶⁶ V rámci HVV se velitelem zbraní stal velitel jezdeckta škpt.jezd. Štefan Horský, velitelem pěchoty byl ustanoven škpt.pěch. František Krakovský.

⁶⁷ VHA, f. KVV Bratislava, 1939, šk. 19, KVV č.j. 22985 Dôv./1.osob.1939.

⁶⁸ *Vestník vecný MNO*, 1939, roč. I, č. 1, čl. 2 a čl. 3, dále č. 3, čl. 33. - Odznaky útočné vozby nošené na výložkách byly zrušeny, odznaky na rukávech zůstaly.

⁶⁹ *Vestník osobný MNO*, 1939, roč. I, č. 1, s. 2.

⁷⁰ *Vestník osobný MNO*, 1939, roč. I, č. 3, s. 1.

⁷¹ *Vestník osobný MNO*, 1939, roč. I, č. 4, s. 1.

⁷² *Vestník osobný MNO*, 1940, roč. II, č. 1, s. 6.

⁷³ *Vestník osobný MNO*, 1939, roč. I, č. 2, s. 3-4.

Ján Kuchta, Ján Matúška, Štefan Nedorost a Jozef Stríženec (ten však pôsobil na MNO),⁷⁴ ďalej titulární rotníci František Benák, Jozef Hudek a Ján Textor a četař délesloužící Jozef Malinčík.⁷⁵ Opatření se dotkla i aspirantů PÚV. Ministr národní obrany vyjmenoval dnem 1. září za poručíky pěchoty prezenční služby tyto aspiranty: Karol Adamec, Imrich Cisár, Imrich Gaš, Štefan Kovalík, Gejza Servatka, Ondrej Spevák a Rudolf Šusta.⁷⁶

MNO nařídilo 10. května jednotlivým pěším útvarům, aby na doplnění počtu útočné vozby přemístili do Turčianského Sv. Martina celkem 320 příslušníků mužstva, především II. ročníku. Z tohoto počtu měla být polovina automechanici, motomechanici, strojní zámečníci, řidiči a jiná přiměřená řemesla, zejména ti, co ovládají řízení motorových vozidel. Před odesláním se mužstvo mělo podrobit psychotechnické zkoušce, jinak se jí podrobilo po příchodu do Turčianského Sv. Martina.⁷⁷ Čáni dále požadoval k pokrytí nedostatku gázistů služeb nutných ke správě a udržování velkého množství materiálu všeho druhu o přidělení jednoho rtm.úč. pro hospodářskou správu, dále jednoho důstojníka a jednoho rtm.správ.zbroj. pro technickou správu, nejméně jednoho rtm. zbrojíře, dále jednoho dělmistra a jednoho rtm. jako dílovedoucího technických dílen. Funkce v hospodářské a technické správě dosud zastávali gázisté zbraní, které však bylo nutné uvolnit pro velitelské funkce u jednotlivých rot, aby bylo možné zahájit intenzivní výcvik mužstva, neboť sloučení mužstva u jedné setniny, jak bylo provedeno v březnu, již pro různorodost výcviku u jednotlivých rot nebylo nadále udržitelné.⁷⁸ MNO proto trvale přidělilo k PÚV por.tech.zbroj. Františka Pacelta jako zbrojního důstojníka útvaru (tím zrušilo jeho přidělení k Dělostřeleckému pluku 1), dále od Zbrojnice 1 dělmistra rtm.dělm. Jozefa Viselku, který již tuto funkci u PÚV vykonával v rámci prezenční služby, rovněž šrtm.správ.zbroj. Emanuela Dvořáčka, rtm.pěch. Jozefa Rumanovského, rtm.pěch. Miloše Vukadinoviče, rtm.zbroj. Antonína Rakúse a práp.jezd. Juliusa Hampla.⁷⁹ Pro všeobecný nedostatek kvalifikovaných gázistů ve slovenské armádě byl však dnem 30. června Rumanovský přemístěn od PÚV k MNO.⁸⁰

Odchod a návrat mužstva do a z českých zemí a reorganizace slovenské armády se projevily v nerovnoměrném počtu mužstva u jednotlivých útvarů. PÚV disponoval k 25. květnu 11 důstojníky, 6 rotmistry, 13 délesloužícími a 252 příslušníky mužstva.⁸¹ Velitel PÚV mjr. pěch. Štefan Čáni měl dva pobočníky – I. praporem pobočníkem byl stot.pěch. Jozef

⁷⁴ *Vestník osobný MNO*, 1939, roč. I, č. 4, s. 2.

⁷⁵ *Vestník osobný MNO*, 1939, roč. I, č. 5, s. 12-13.

⁷⁶ *Vestník osobný MNO*, 1939, roč. I, č. 5, s. 3 a 5.

⁷⁷ VHA, f. MNO, 1939, Tajné, šk. 2, MNO č.j. 22044 Taj./1.org.1939. – Pěší pluky 1 až 5 měly odeslat vždy 36 mužů odv.roč.1937 a 10 mužů odv.roč.1938, samostatné prapory I až VI vždy 12 mužů odv.roč.1937 a 3 muže odv.roč.1938.

⁷⁸ VÚA-VHA, f. Sbirka, šk. 1, fasc. 1-2-1, PÚV 3 č.j. 674 Taj.1939.

⁷⁹ VHA, f. KVV Bratislava, 1939, šk. 9, KVV č.j. 22875 Dôv./zbroj.1939, č.j. 22984/dôv.1.osob.1939, dále šk. 20, KVV č.j. 23678/dôv.1.osob.1939. – Čáni upozornil 26. května, že uvedení gázisté dosud službu nenastoupili, a 28. července naléhavě urgoval, aby Viselka, který byl k PÚV přidělen 11. května, byl k útvaru okamžitě odeslán, neboť jeho přítomnost jako dělmistra je u PÚV nevyhnutelně potřebná z důvodu plánované ostré polní střelby útvaru. Čáni varoval, že jinak není schopen ručit za bezvadný a bezpečný chod ostré polní střelby z kanonů. VHA, f. HVV, 1939, Důvěrné, šk. 23, MNO-HVV č.j. 204049 dôv.zbroj.1939; dále srov. VHA, f. KVV Bratislava, 1939, šk. 20, KVV č.j. 23265/dôv.1.osob.1939

⁸⁰ *Vestník osobný MNO*, 1939, roč. I, č. 3, s. 3.

⁸¹ *Velitelství praporu s pomocnou rotou* – 4 důstojníci, 2 rotmistři, 6 délesloužících a 57 mužstvo, *rota obrněných automobilů* – 1 důstojník, 1 rotmistr, 1 délesloužící, 51 mužstvo, *rota tanků* – 3 důstojníci, 1 rotmistr, 5 délesloužících, 88 mužstvo, *rota KPÚV* – 2 důstojníci, 1 délesloužící, 49 mužstvo, *náhradní rota* – 1 důstojník, 2 rotmistři, 7 mužstvo.

Dobrotka a II. praporem pobočníkem por.pěch. Ľudovít Gálik. Rotě obrněných automobilů vel. por.jezd. Ľudovít Demčák, rotě tanků por.pěch. Štefan Vančo, rotě KPÚV npor.pěch. František Ploskuňák, pomocné rotě por.pěch. Ján Jarembák a náhradní rotě mjr.pěch Jan Král (české národnosti, přijatý do slovenské armády, ale dnem 31. srpna přemístěný k MNO). Akci vyrovnání počtů mužstva u útvarů nařídilo HVV 31. května tak, aby všechny útvary měly hned předepsané počty nebo alespoň stejné počty. Vyrovnávání počtů u jednotlivých útvarů probíhalo po dobu následujících dvou měsíců s tím, že se nakonec přistoupilo ke stavu, aby při odchodu II. ročníku mužstva byl přibližně poloviční počet předepsaného stavu. HVV však zároveň 15. června na ústní rozkaz Čatloše nařídilo přemístit z oblasti Vyššího velitelství 3 (tzn. z východního Slovenska) všechno mužstvo prezenční služby rusínské (ukrajinské, ruské) národnosti do oblasti Vyššího velitelství 1 a 2 (tzn. na střední a západní Slovensko), včetně odborníků a tzv. nepostradatelných. Jednalo se asi o 600 mužů. Po měsíci došlo ke zrušení této akce, ale do té doby bylo přemístěno mužstvo I. ročníku.

K 7. červnu sloužilo u PÚV 12 důstojníků, 6 rotmistrů, 13 délesloužících, 289 příslušníků I. ročníku a 242 příslušníků II. ročníku prezenční služby. Čáni si však stěžovali, že pěší útvary odeslaly k PÚV z požadované kvóty příslušníků mužstva pouze 28 % mužů technického zaměření (např. strojíků a kovářů), ostatní jsou zemědělci a nekvalifikovaní dělníci, nechybí i několik neupotřebitelných Cikánů.⁸² Čáni dále 28. července naléhavě žádal, aby z aspirantů, kteří budou v nejbližší době povoláni ze zálohy k činné službě za účelem aktivování, byl jeden aspirant s průmyslovou školou (strojní obor) přidělen k PÚV pro funkci velitele technických zbraní z důvodu, že u útvaru jsou největší dílny ve slovenské armádě po Automobilní zbrojovce a v dílnách útvaru se provádějí opravy vozidel PÚV, Cyklistického praporu, Telegrafního praporu 1 a Vojenského automobilního výcvikového střediska, ale k dispozici není žádný dílovedoucí a práce bez odborného dozoru a vedení není rentabilní. MNO však Čánimu 16. srpna oznámilo, že žádný aspirant není k dispozici.⁸³ Aktivování však byli a současně ministrem národní obrany vyjmenováni s účinností od 1. srpna za poručíky a přemístěni dnem 31. srpna k PÚV od Pěšího pluku 1 čet.asp.prez.sl. Ján Herha (ustanoven za čekatele na služební místo ve služební kategorii důstojníků absolventů Vojenské akademie), od Pěšího pluku 5 čet.asp.prez.sl. Pavel Švarc a od Samostatného praporu VI čet.asp.prez.sl. Ondrej Tóth.⁸⁴

Čáni k dosažení bojeschopnosti PÚV, nepochybně však i jako předstupeň k opětovnému zřízení pluku útočné vozby, navrhl 19. srpna reorganizaci útvaru a jeho rozšíření o motocyklovou rotu, která by vytvořila s rotou obrněných automobilů motorizovaný přezvědný oddíl (MPO). Tento návrh zdůvodnil tím, že dosud systemizovaná rota obrněných automobilů není schopna bez motocyklové roty plnit úkoly MPO a zdůraznil, že nebude mít žádné nároky na velitelský a cvičitelský sbor a na ubytování a garážování, pouze nárokoval zvýšený počet mužů z kontingentu nováčků.⁸⁵ Čáni předpokládal, že bojové jádro útvaru (motocyklová rota, rota obrněných automobilů a tančíků, rota lehkých tanků a motorizovaná kanoňová rota) bude disponovat 41 moto-solo, 6 moto s přívěsem, 3 obrněnými automobily OA vz. 27, 7 obrněnými automobily OA vz. 30, 4 tančíky Tč. vz. 33, 13 lehkými tanky LT vz. 35 a 6 KPÚV 3,7 cm. Návrh, který byl doprovázen komplexním materiálem o útočné voz-

⁸² FRANCEV, Vladimír. Útočná vozba slovenské armády 1939 – 1944. In *Historie a vojenství*, 1997, roč. 46, č. 2, s. 102.

⁸³ VHA, f. HVV, 1939, Důvěrné, šk. 23, MNO-HVV č.j. 204050 dův.1.osob.1939.

⁸⁴ Vestník osobný MNO, 1939, roč. I, č. 2, s. 1–2.

⁸⁵ VHA, f. MNO, 1939, Tajné, šk. 2, PÚV č.j. 1002 Taj.1939.

bě, jejich úkolech, složení, organizaci, personálním zajištění a výzbroji, dostal k vyjádření velitel pěchoty HVV. Popravdě řečeno, návrh představoval maximum možného, co slovenská útočná vozba v tomto přechodném období dokázala postavit a provozovat. Posouzení materiálu však bylo 25. srpna odloženo kvůli zhoršené mezinárodní situaci, která směřovala k německo-polské válce. Následující den byla PÚV nařízena zvýšená pohotovost, o den později začali nastupovat první záložníci povolání na mimořádné cvičení ve zbraní. Návrh tak zůstal prozatím na papíře.

OBRNĚNÁ TECHNIKA SLOVENSKÉ ÚTOČNÉ VOZBY

PÚV 3 disponoval k 16. březnu 1939 dostatečným množstvím bojové a automobilní techniky, zbraní a střeliva. Nechybělo zde 43 lehkých tanků LT vz. 35, 27 lehkých tanků LT vz. 34, 30 tančíků Tč vz. 33, 3 obrněné automobily OA vz. 27, 10 obrněných automobilů OA vz. 30, 73 motocyklů, 96 osobních automobilů, 219 nákladních automobilů, 9 kanonů vz. 34, 18 kanonů (motor.) vz. 37, 9 motorových cisteren, 8 správkáren, 5 souprav pro zásobování.⁸⁶ Na slovenském území se na jedné straně nalézala další obrněná technika, která zde byla zanechána čs. jednotkami po ústupu z Karpatské Ukrajiny, resp. část obrněné techniky náležela jiným útvarům útočné vozby čs. armády, ale na druhé straně část obrněné techniky, která byla v evidenci PÚV 3, chyběla, neboť byla před vyhlášením slovenské samostatnosti ze země odeslána do českých zemí a na Slovensko se již zpět nevrátila. Týkalo se to obrněných automobilů OA vz. 30 a lehkých tanků LT vz. 34 a LT vz. 35. PÚV 3 převzal 6 kusů LT vz. 34 v roce 1936, v roce 1938 využíval 9 kusů tohoto bojového prostředku. Při velké redislokaci armádních jednotek a snižování jejich počtu za demobilizace na podzim 1938 se objevilo u PÚV 3 celkem 27 kusů LT vz. 34, z nichž některé kmenově náležely jiným útvarům útočné vozby čs. armády. Pokud se týká LT vz. 35, bylo jich k PÚV 3 dodáno 52 kusů. LT vz. 35 ze stavu PÚV 3 se postupně odesílaly v období 1938 – 1939 ke generálním úpravám do Škodových závodů v Plzni. Výrobce upravil 25 kusů LT vz. 35, dalších 18 kusů zůstalo u PÚV 3 neupraveno a 9 kusů, které byly v únoru 1939 odeslány z Turčianského Sv. Martina do Plzně (ev.č. 13.834, 13.837, 13.841, 13.845, 13.853, 13.854, 13.895, 13.900 a 13.902), padlo do rukou Němců.⁸⁷ V březnu 1939 došlo rovněž k předání 8 obrněných automobilů OA vz. 30 ze stavu PÚV 3 resortu Ministerstva vnitra (ev.č. 13.404, 13.408, 13.413, 13.414, 13.415, 13.416, 13.417 a 13.418), které po okupaci českých zemí zabavili Němci a zařadili je do výzbroje pořádkové policie.⁸⁸

Nebezpečná situace, která se vytvořila na východním Slovensku revizionistickými snahami horthyovského Maďarska, které okupovalo zbytek Karpatské Ukrajiny a činilo si nárok i na další slovenské území, vedla ke vzniku velitelství východního Slovenska sloučným velitelství VI. sboru a velitelství 11. divize, které mělo pod svým velením shromáždit vojsko schopné odrazit hrozící maďarský útok.⁸⁹ Velitel východního Slovenska a VI. sboru pplk.gšt. Augustín Malár oznámil telegramem 18. března do Bratislavy, že disponuje obrně-

⁸⁶ VHA, f. V-3.RD, šk. 5, V-3.RD č.j. 11016/1.osob.1939.

⁸⁷ V Plzni proběhla jejich úprava a po zkušebních jízdách byly v květnu 1939 odeslány k německému 11. tankovému pluku posádkou v Paderbornu. V letech 1939 – 1942 byla tato vozidla odesílána do Plzně k opravám, LT vz. 35 ev.č. 13.853 zde byl sešrotován.

⁸⁸ VAJSKEBR, Jan. Obrněné automobily OA vz. 30 ve výzbroji Ordnungspolizei v Protektorátu Čechy a Morava. In *Historie a plastické modelářství*, 2009, roč. 19, č. 5, s. 16-18.

⁸⁹ VHA, f. VV3, šk. 6, Domácí rozkaz velitelstva VI. sboru, č. 7, 22.3.1939, čl. 1.

nými auty a tanky zanechanými na Slovensku po stažení čs. jednotek z Karpatské Ukrajiny, ale tyto jsou bez osádek. Požádal proto o vyslání slovenských osádek pro jednu rotu tanků a dvě čtyři obrněných automobilů k velitelství 17. divize. PÚV 3 dostal 20. března příkaz, aby do stavu 17. divize dodal požadované mužstvo.⁹⁰ Bojovou techniku zanechávaly na slovenském území útvary stahující se 12. divize. Na Karpatské Ukrajině operovali s obrněnou technikou a stáhli se na slovenské území příslušníci 2. roty Praporu lehkých tanků č. 3 a Motorizovaného přezvědného oddílu 2 (MPO 2) od PÚV 2. Příslušníci MPO 2 dorazili do Prešova 19. března a na druhý den odevzdali obrněná a kolová vozidla, materiál a zásoby orgánům slovenské armády v kasárnách Telegrafního praporu 4.⁹¹ Por.děl.v zál. JUDr. Cyril Daxner, který byl přiděleným důstojníkem u velitele dělostřelectva, organizoval sestavení osádek opuštěných obrněných automobilů ze slovenských příslušníků – dobrovolníků telegrafního praporu, kteří neměli žádné zkušenosti s obsluhou a použitím obrněných vozidel. Podařilo se mu obsadit pět obrněných automobilů s rozkazem přesunout se z Prešova směrem na Michalovce k provádění průzkumu o pohybu maďarského vojska, ale vyhýbání se přímému boji.⁹² Mobilizovaný záložník Ján Potočný zatím obdržel úkol soustředit všechny lehké tanky do Prešova a pokusit se o jejich zprovoznění a o následné sestavení jejich osádek k možnému bojovému nasazení.⁹³ Četa obrněných automobilů por. Daxnera operovala 24. března v prostoru Závadka – Úbrež – Gajdoš – Nižná Rybnica a dostala za úkol podporovat pěchotu v útoku a zničit zde zjištěného nepřítele, tzn. jednotky maďarského Honvédu, které pronikly na slovenské území.⁹⁴ V Nižné Rybnici byl poslední obrněný automobil v koloně při otáčení zasažen střelbou z maďarského protitankového kanonu, jeden člen osádky padl (voj. Mikuláš Klanica), další dva byli zraněni (čet. Juraj Ťažár, des. Michal Rožko), vůz zůstal stát před nepřátelským postavením. Z hlášení por. Daxnera na velitelství VI. sboru vyplývá, že útoku se účastnily 4 OA vz. 30 pod velením voj. Jozefa Bednára, svob. Jána Nemkyho, svob. Jána Kubíka a čet. Juraje Ťažára, jehož vůz (ev.č. 13401) byl protitankovou střelbou značně poškozen. Ján Nemky naopak vzpomíná, že útoku se účast-

⁹⁰ VHA, f. ZVV Bratislava, 1939, šk. 177, 3. oddělení, Telegram, č. 810.

⁹¹ Pobočník velitele MPO 2 por.jezd. Ladislav Vláčil vzpomíná: „*Do Prešova jsem měli dorazit podle posledního rozkazu velitele odsunové skupiny plk.gšt. Sýkory do 19. března 1939. Na tomto úseku anabaze MPO-2 měl dvě zastávky už na území Slovenska, a to ve Stakčíně a potom v Humenném. Ve Stakčíně to byla jen pochodová přestávka, v Humenném jsme byli zastaveni už orgány vojska slovenského štátu. Tyto orgány v kasárnách v Humenném prováděly odzbrojování procházejících čs. jednotek. My jsme požadavek důstojníků už slovenské armády striktně odmítli s tím, že čím se máme dopravit do Prešova, kde údajně máme být navagonováni k odsunu do českých zemí. Po delších tahačích, kde v náš prospěch rozhodly nabitě věžové kanony a kulometry, jsme přistoupili na složení ručních zbraní tj. pušek motocyklistů a pistolí osádek OA a tanků. S ostatními prostředky kolovými vozidly (tj. motocykly, pohotovostními auty, OA, tanky a veškerými kolovými vozidly) jsme pokračovali do Prešova, kde tato část naší podkarpatoruské anabaze skončila na nádvoří kasáren telegrafního praporu. Vozidla byla na nádvoří vzorně seřazena podle organických jednotek, vojáci si vzali svá osobní zavazadla a byli ubytováni v uprázdňených místnostech kasáren.*“ Archiv Difrologického klubu o.s. Praha (dále jen „ADK“), Ladislav Vláčil, Vzpomínky k roku 1938 a 1939 – motorizovaný přezvědný oddíl 2, Olomouc, 1987, rkp, s. 13-14.

⁹² NEMKY, Ján. Taká malá vojna... : Zo spomienok priameho účastníka obrany Slovenska pred horthyovským vpádom v marci 1939. In *Bojovník, dvojtýždenník antifašistov*, 1996, roč. 41, č. 6, s. 6-7.

⁹³ ADK, Ivan Bajtoš, História slovenského pluku útočnej vozby 1939 – 1944, časť 1. Pluk útočnej vozby pred povstaním, Košice, 1987, rkp, s. 11.

⁹⁴ KATREBA, Zoltán. Neznámý dokument o maďarsko-slovenskom konflikte v marci 1939 (prvá časť). In *Vojenská história*, 2003, roč. 7, č. 2, s. 107-108.

nilo 5 OA vz. 30 (pátý OA pod velením čet. Antona Lieskovského), kromě vozu čet. Ťažára byl poškozen zásahem do motorového prostoru ještě OA voj. Bednára. Faktem zůstává, že čet. Lieskovský a členové jeho osádky des. Adrian Šteffko a des. Ľudevít Molnár byli por. Daxnerem spolu s osádkou vozu svob. Jána Nemkyho (voj. Vojtech Švanda, voj. František Marchín) navrženi na vyznamenání za záchranu těžce zraněných spolubojovníků při zmíněné bojové akci. Těžce poškozený vůz čet. Ťažára se podařilo brzy ráno 29. března z bojové linie dobrovolníky HG odtáhnout.⁹⁵

Četa obdržela následující den za úkol vykonávat pořádkovou službu za frontovou linií a zůstat v Michalovcích jako záloha zemplínské skupiny pod velením kpt. v zál. Štefana Haššika. Zde se odpoledne 24. března vyvagónovala posila z Turčianského Sv. Martina v podobě čtyřvozové čtyři obrněných automobilů OA vz. 30, které velel čet.asp. Imrich Gaš, a třívozové čtyři lehkých tanků LT vz. 35, které velel čet.asp. Gejza Servatka. Skupina útočné vozby postupovala směrem na obec Gajdoš s cílem zamezit dalšímu ústupu slovenské pěchoty a následující den obsadila v síle dvou tanků a dvou obrněných automobilů obce Zavadka, Fekišovce, Hnojné a Revište.⁹⁶ Skupina útočné vozby složená z čtyř tanků a dvou čet obrněných automobilů se stala zálohou velitele zemplínské skupiny (krycí název „Revúca“), nyní pod velením pplk.jezd. Františka Pousky, v prostoru Michalovce v síle 1 důstojník, 44 mužů, 14 lehkých a 6 těžkých kulometů, 3 KPÚV, 3 tanky a 7 obrněných automobilů,⁹⁷ kde operovala do prvních dubnových dnů.⁹⁸ S ohledem na neustávající incidenty na východním Slovensku z maďarské strany⁹⁹ došlo 21. dubna v útvech slovenské armády k vyhlášení plné bojové pohotovosti veškerého mužstva II. ročníku. Z něho složené pohotovostní oddíly měly být připraveny tak, aby na krátké znamení byly schopné nastoupit k přesunu. Týž den byla plná bojová pohotovost oddílů zrušena, ale pohotovostní oddíly jako takové zůstaly. PÚV 3 byl pro naprostý nedostatek vycvičených vojáků schopen postavit pohotovostní oddíl pouze v síle jedné motorizované kanonové čtyři, jeho 28 mužů II. ročníku bylo odvelených pro výcvik a pro strážní službu. Na základě pohotovostních oddílů byly postaveny bojové skupiny VV 1 a VV 2, tato velitelství nesměla k jejich postavení použít útvary, které byly dislokovány podél maďarské hranice. Pro bojovou skupinu VV 1 se stavěla četa tanků. Vážná situace nakonec vedla 29. dubna k odeslání jednotlivých částí bojových skupin VV 1 a VV 2 do Prešova, zbytek pohotovostních oddílů zůstal k dispozici

⁹⁵ K základním charakteristikám slovensko-maďarského ozbrojeného konfliktu v březnu 1939 srov. BAKA, Igor. Maďarská agresia na východné Slovensko v marci 1939. In ŠMIHULA, ref. 10, s. 62-76. K vyznamenání za hrdinství v bojích na východním Slovensku proti maďarské agresi Daxnera, Lieskovského, Molnára, Šteffka, Nemkyho, Marchína, Švandy a Kubíka došlo za účasti předsedy vlády Jozefa Tisa 12. května v Bratislavě při slavnostním defilé bratislavské vojenské posádky. Srov. Slovák, 1939, roč. 21, č. 110, s. 3, *Hrdinské činy zasluhují odmenu*.

⁹⁶ ADK, Ivan Bajtoš, ref. 93, s. 15-16.

⁹⁷ KATREBA, Zoltán. Neznámý dokument o maďarsko-slovenskom konflikte v marci 1939 (druhá časť). In *Vojenská história*, 2003, roč. 7, č. 3, s. 91.

⁹⁸ Pplk. Malár určil dnem 1. dubna 1939 za velitele zemplínské skupiny v Michalovcích mjr.pěch. Ladislava Bodického (skupina nazvána michalovskou), který velel 20. pluku, skupinám 7. a 17. pluku v bojové hodnotě dvou rot a 5 baterií a skupině tanků a OA v počtu 11 vozů. Srov. KATREBA, Zoltán. Neznámý dokument o maďarsko-slovenskom konflikte v marci 1939 (tretia časť). In *Vojenská história*, 2003, roč. 7, č. 4, s. 82.

⁹⁹ MIČIANIK, Pavel. Pokračovanie slovensko-maďarského vojnového konfliktu po oficiálnom skončení maďarskej agresie (marec – apríl 1939). In PEKÁR, Martin – PAVLOVIČ, Richard (eds.). Slovensko medzi 14. marcom 1939 a salzburskými rokovaniami : *Slovenská republika 1939 – 1945 očami mladých historikov VI*. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove; Universum, 2007, s. 264.

těmto vyšším velitelstvím pro případné použití ve vlastní oblasti. Následující den se bojové skupiny vrátily zpět do posádek.¹⁰⁰

Železničním transportem z Prešova bylo od Automobilního praporu 4 do Turčianského Sv. Martina odesláno 28. dubna celkem 8 lehkých tanků LT vz. 35 (ev.č. 13792, 13802, 13806, 13810, 13954, 13955, 13959 a 13964) a 1 obrněný automobil OA vz. 30 (ev.č. 13401), který byl za bojů na východě státu s jednotkami maďarského Honvédu značně poškozen.¹⁰¹ V polovině dubna se v Tisovci objevily 2 lehké tanky, které sem dopravil od Automobilního praporu 4 z Prešova po vlastní ose por.děl. v zál. Cyril Daxner. Oba tanky zůstaly na dvoře místní školy volně přístupné bez dozoru, přístřeší a nakonzervování, rezivěly a stála v nich voda. Samostatný prapor IV se pokusil neošetřované tanky uskladnit, ale bez úspěchu. Velitel praporu škpt.pěch Karol Heidler, který nechtěl nést případnou odpovědnost za škody, proto 17. května požádal nadřízené VV 2 o nápravu.¹⁰² V tomto případě šlo o lehké tanky LT vz. 35 (ev.č. 13836 a 13956), z nichž tank ev.č. 13956 byl 20. března odevzdán v kasárnách Dělostřeleckého pluku 112 osádkou z roty tanků PÚV 2 po ústupu z Karpatské Ukrajiny, kdežto u tanku ev.č. 13836, který náležel do kmenového stavu PÚV 3, se velitel VV 3 plk. gšt. Augustín Malár domníval, že byl osádkou po ústupu z Karpatské Ukrajiny opuštěn a k jeho předání nedošlo. Oba stroje byly do Tisovce převezeny z obavy, že bude nařízeno jejich odevzdání Němcům.¹⁰³ Odsun tanků do Turčianského Sv. Martina po železnici zajišťoval Čáni, který 19. května za tím účelem odeslal do Tisovce 1 důstojníka a 1 vojáka.¹⁰⁴

Velitel autovojska HVV pplk.děl. Ján Krenčej, který provedl 19. května prohlídku motorových vozidel dislokovaných u vojenských útvarů na východním Slovensku, rovněž zjistil, že u Jezdecké korouhve III v Michalovcích se nalézá 5 OA vz. 30 (ev.č. 13327, 13393, 13394, 13402 a 13403) v dobrém pojízdném stavu a u Automobilního oddílu III v Prešově další 2 OA vz. 30 (ev.č. 13398 a 13399). Na žádost velitele VV 3 plk. Malára proto nařídil, aby i tyto 2 OA převzala Jezdecká korouhev III, u níž budou mít zaručeno dobré ošetření i přidělenou obsluhu a kde pod dohledem velitele Jezdecké korouhve III mjr.jezd. Jána Malára budou uvedeny do vzorného stavu. Uvedených 7 OA vz. 30 bylo vtěleno do kmenového počtu a materiálního účtu PÚV, ale zůstalo u Jezdecké korouhve III v Michalovcích v jeho pomocné eskadroně jako vozidla odkomandovaná, v dočasném přidělení.¹⁰⁵ V srpnu provedl jejich prohlídku v Michalovcích i Čáni a konstatoval, že jejich bojová schopnost a spolehlivost jsou minimální, výstroj a výzbroj je neúplná, jsou však dobře ošetřovány a nakonzervovány a doporučil jejich odeslání ve třech turnusech do technických dílen PÚV k revizi. Oprava těchto OA v Turčianském Sv. Martině byla dokončena 18. října, vozidla se do Michalovců k Jezdeckému přezvědnému oddílu III již nevrátila a byla ponechána u PÚV.¹⁰⁶ Díky těmto opatřením disponovala slovenská útočná vozba ze stavu obrněné tech-

¹⁰⁰ VÚA-VHA, f. Sbíрка, šk. 33, fasc. 26-25-33, V-V.sbor č.j. 14437 Taj.3.oper.1939, VV 1 č.j. 14443 Taj.3.oper.1939, č.j. 14446 Taj.3.oper.1939.

¹⁰¹ VHA, f. KVV Bratislava, 1939, šk. 11, KVV č.j. 23239 Dôv./3.odd.1939, dále šk. 12, KVV č.j. 23853 Dôv./3.odd.1939.

¹⁰² VHA, f. KVV Bratislava, 1939, šk. 11, SP IV č.j. 2826 Dôv.zprav.1939.

¹⁰³ VÚA-VHA, f. Sbíрка, šk. 13, fasc. 17-22-13, MNO-HVV č.j. 201590 dôv./3.odd.1939.

¹⁰⁴ VÚA-VHA, f. Sbíрка, šk. 15, fasc. 19-6-15, KVV č.j. 23539 Dôv./3.odd.1939.

¹⁰⁵ VÚA-VHA, f. Sbíрка, šk. 15, fasc. 19-6-15, KVV č.j. 23795 Dôv./aut.1939.

¹⁰⁶ Velitelství jezdeckta u HVV bylo zrušeno 15. srpna, zde zůstal jen referát vojenských přezvědných oddílů, který vedl stot.jezd. Ignác Korvas. Dosavadní jezdecké korouhve byly přejmenovány na jezdecké přezvědné oddíly.

niky, nikoliv pouze kmenově ale i fyzicky, 52 lehkými tanky Škoda LT vz. 35 a 18 obrněnými automobily Tatra OA vz. 30. Dále zde bylo 27 lehkých tanků ČKD Praga LT vz. 34, 30 tančíků ČKD Praga Tč. vz. 33 a 3 obrněné automobily Škoda OA vz. 27. Kmenově nebyl u PÚV zařazen žádný obrněný vlak.

Během roku 1938 za branné pohotovosti státu byly lehké tanky LT vz. 35 vystaveny enormnímu zatížení a u většiny z nich se vyskytly menší či větší poruchy, k jejichž odstranění nebyl odborný personál technických dílen PÚV vyškolen a zapracován. Nedostávalo se ani potřebných náhradních dílů a součástek. Lehké tanky LT vz. 34 dodané od PÚV 1 a PÚV 2 byly většinou nepojízdné a s neúplným příslušenstvím. Za účelem projednání povinné záruky Škodových závodů za dodané LT vz. 35, provedení plánovaných úprav některých z nich, resp. provedení jejich oprav v technických dílnách PÚV za odborného vedení a pomoci montérů Škodových závodů, zapracování odborného personálu technických dílen PÚV na opravy těchto tanků a dodávek potřebných náhradních součástek, byla svolána na 25. červenec komise za předsednictví velitele autovojska HVV pplk. Krenčeje, mjr. Čániho a por. Pacelta za PÚV a dále npor.tech.zbroj Ing. Arnošta Gavaloviče z Automobilní zbrojovky a por.tech.zbroj. Vojtecha Ábela z HVV, která navrhla, aby dva zástupci slovenské správy (jedním z nich měl být rozhodně velitel PÚV mjr. Čáni) projednali nastíněné otázky osobně se zástupci Škodových závodů v Praze.¹⁰⁷ Velitel pěchoty HVV mjr.pěch. František Krakovský doporučil, aby služební cestu uskutečnili Krenčej s Čánim. Návrh schválil 12. srpna Čatloš. Vzhledem k plánovaným ostrým polním střelbám PÚV ve výcvikovém středisku v Lešti Čáni předpokládal, že cestu do Prahy bude možné uskutečnit 9. září.¹⁰⁸ Události spojené se slovenskou účastí na válce s Polskem znemožnily realizovat v relativně krátké době navržené kroky, což nijak nebránilo tomu, aby v Turčianském Sv. Martině nastoupili 6. září v technických dílnách PÚV čtyři montéři ze Škodových závodů v Plzni k opravě 24 nepojízdných LT vz. 35.

ZÁRODKY ODBORNÉHO VÝCVIKU SLOVENSKE ÚTOČNÉ VOZBY

Důležitou stránku zajištění a udržení bojeschopnosti slovenského útvaru útočné vozby představoval výcvik, a to nejen pořadový, ale zejména speciální. PÚV 3 měl v roce 1939 podle původního výcvikového plánu provést polní střelbu z obrněných automobilů¹⁰⁹ a střelbu kanonového praporu.¹¹⁰ Na Slovensku se nenalézala tanková střelnice a další střelnice postrádaly potřebná zařízení a úpravy. PÚV 3 počátkem března 1939 upozornil, že poblíž Turčianského Sv. Martina se nachází vhodný prostor ke zřízení nahodilé polní střelnice pro

¹⁰⁷ Účastníci porady nebyli vybráni náhodně, neboť Krenčej byl bývalým automobilním referentem VII. sboru, Čáni bývalým velitelem technických dílen PÚV 1 a bývalým technickým pobočníkem velitele PÚV 3 a Gavalovič bývalým referentem pro útočnou vozbu u Vojenského technického a leteckého ústavu v Praze.

¹⁰⁸ VHA, f. HVV, 1939, Důverné, šk. 25, MNO-HVV č.j. 204531 Dův./aut.1939.

¹⁰⁹ Rota obrněných automobilů měla v březnu 1939 provést pokusnou střelbu na Tureckém vrchu na Záhoří. VHA, KVV Bratislava, 1939, šk. 19, ZVV č.j. 21851 Taj.3.oper.1939.

¹¹⁰ PÚV 3 vyjádřil v březnu 1939 potřebu na ostrou střelbu z tankových kanonů a pěchotních kanonů - u střelby z tankových kanonů (9 důstojníků, 4 dělesloužící a 45 příslušníků mužstva I. roč. a 34 mužstva II. roč. jako velitelů vozů, dále 169 příslušníků mužstva I. roč. a 8 mužstva II. roč. jako radiotelegrafistů a 169 příslušníků mužstva I. roč. a 20 mužstva II. roč. jako řidičů) a u střelby z pěchotních kanonů (8 důstojníků, 1 rotmistr, 2 dělesloužící a 129 příslušníků mužstva I. roč. a 181 mužstva II. roč. jako mistrů). VHA, f. KVV Bratislava, 1939, šk. 19, ZVV č.j. 21979 Dův.3.odd.1939.

střelbu vložnou hlavní a střelbu z kulometů. Pro absolvování cvičné polní střelby nárazovými granáty zároveň požádal o přidělení střelnice útočné vozby u Vranovic v Brdech v Čechách. PÚV 3 také neměl střelnici pro kanonový prapor, ta se jako jediná na Slovensku nalézala v blízkosti obce Porúbka u Humenného (v prostoru Kamenica nad Cirochou), kde současně mohly střílet dva kanony.¹¹¹ Po odchodu gázistů a mužstva české národnosti se však pozornost velitelství útvaru nejprve soustředila na zajištění výcviku v dozorčí a strážní službě a zabezpečení techniky a na speciální střelecký výcvik nezbyl čas. Po celkové reorganizaci slovenské armády se plánovalo provedení ostré polní střelby ve výcvikovém táboře Lešť (od 27. srpna do 5. září). HVV proto povolilo, aby družstva protiletadlových kulometů PÚV a Cyklistického praporu absolvovala střelbu na rukávový terč až od 7. do 11. září na střelnici v Kamenici nad Cirochou.¹¹² Pro ostré polní střelby v Kamenici nad Cirochou vydal velitel VV 3 plk.gšt. Augustín Malár 27. července obecné směrnice. Řídícím střelby pro všechny jednotky KPÚV byl určen npor.pěch. Ján Kovačovic, velitel 3. roty praporu KPÚV, jemuž byl přidělen por.pěch. Adam, řídícím střelby z minometů měl být vždy velitel minometné čety, který bude z přítomných nejvyšší hodnosti, technickým poradcem pro minometné střelby byl určen por.děl. Ján Ďula. Pyrotechnikem pro všechny střelby se stal důst.zást.zbroj. Ján Matejovič.¹¹³

Na Slovensku byly zřízeny školy pro důstojníky pěchoty v záloze v Trenčíně, Banské Bystrici a Levicích. K jejich sloučení došlo 11. května pod velením škt.pěch Mikuláše Markuše. Škola se sídlem v Banské Bystrici podléhala HVV prostřednictvím VV 2 a byla rozdělena na dvě školní roty, z nichž každá měla pět čet. Úkolem školy bylo rovněž vycvičit 5 kulometčíků pro PÚV, dále 10 specialistů pro pěchotní kanony pro PÚV a 10 pro Prapor KPÚV.¹¹⁴ Školu pro výchovu důstojníků jezdeckta v záloze pod velením stot.jezd. Tibora Dualského absolvovali dva aspiranti PÚV z roty obrněných automobilů (svob.asp. Ján Duda, svob.asp. Jozef Gabriška).¹¹⁵

HVV přijalo 20. července všeobecné směrnice pro výcvik v roce 1939. Jednalo se o zrychlený výcvik, který v období března – červen představoval základní pěší výcvik a odborný výcvik jednotlivce, v období červenec – polovina srpna výcvik družstva (osádky), v období polovina srpna – září výcvik v četě a v rotě. Útočné vozbě bylo uloženo, aby výcviku ve střelbě z tankového kanonu vždy předcházel dokonalý střelecký výcvik a střelba vložnou hlavní. Spolupráce s jinými zbraněmi se měla konat příležitostně a v rámci výcvikového programu jednotek útočné vozby v okruhu posádek jednotek útočné vozby. Bylo povinností ostatních zbraní maximálně využít při polních ostrých střelbách přítomnosti zbraní útočné vozby. V rámci jezdeckta měly být dále obnovovány a upevňovány návyky působnosti rychlých jednotek, neboť při posádkových a meziposádkových cvičeních v korouhvi mělo být jezdeckto upotřebeno v úzké součinnosti s jednotkami cyklistů, obrněných automobilů a dělostřelectva. Předpokládalo se, že Prapor KPÚV provede ostré střelby ve výcvikovém prostoru Humenné – Kamenica nad Cirochou ve dnech 1. až 10. srpna a PÚV ve výcvikovém prostoru Lešť ve dnech 27. srpna až 5. září 1939.¹¹⁶

¹¹¹ VHA, f. KVV Bratislava, 1939, šk. 5, KVV č.j. 21635/Dův.3.odd.1939.

¹¹² VHA, f. HVV, 1939, Důvěrné, šk. 25, MNO-HVV č.j. 204609 Dův./3.výcv.1939.

¹¹³ VHA, f. HVV, 1939, Důvěrné, šk. 23, MNO-HVV č.j. 204058 dův.3.odd.1939.

¹¹⁴ VHA, f. KVV Bratislava, 1939, šk. 11, MNO-HVV č.j. 23533 Dův./3.výcv.1939.

¹¹⁵ VHA, f. HVV, 1939, Důvěrné, šk. 25, MNO-HVV č.j. 204714 Dův./jazd.1939.

¹¹⁶ VÚA-VHA, f. Sbirka, šk. 13, fasc. 17-22-13, MNO-HVV č.j. 201933 Dův./3.výcv.1939.

PÚV disponoval dostatečným množstvím ostrého kanonového střeliva. K dispozici bylo 4.239 ran OPGN vz. 34. V Turčianském Sv. Martinu se nalézalo 2.826 ran a dalších 45 ran bylo převzato z lehkých tanků přesunutých z Tisovce a 1.368 ran bylo uloženo v depozitu u odbočky Zbrojnice II v Ružomberoku. Předepsaná potřeba pro „O“ rotu tanků činila 936 ran a pro „O“ rotu KPÚV 864 ran, celkem 1.800 ran. Dále bylo k dispozici 2.592 ran OPGN vz. 37, z toho v Turčianském Sv. Martinu se nalézalo 1.008 ran a v depozitu v Ružomberoku dalších 1.584 ran. Předepsaná potřeba pro „O“ roty byla dotována z OPGN vz. 34. Dále bylo k dispozici 12.098 ran ONGN vz. 34. V Turčianském Sv. Martinu se nalézalo 2.943 ran a dalších 83 ran bylo převzato z lehkých tanků přesunutých z Tisovce a 9.072 ran bylo uloženo v depozitu v Ružomberoku. Předepsaná potřeba pro „O“ rotu tanků činila 2.184 ran a pro „O“ rotu KPÚV 216 ran, celkem 2.400 ran. U samotného PÚV tak přebývalo 1.071 ran OPGN vz. 34, dále 1.008 ran OPGN vz. 37, dále 626 ran ONGN vz. 34 a vedle toho i 24 nábojnic vz. 34. Veškeré přebytečné střelivo bylo provizorně uloženo v garáži motorových vozidel Cyklistického praporu v Turčianském Sv. Martinu. MNO proto 22. června rozhodlo, aby přebytečné střelivo pro 3.7 cm kanony bylo odesláno do Zbrojnice II, odbočka Ružomberok, k uložení jako depozit PÚV, včetně nábojnic. Dále rozhodlo o zničení 21 odkulovaných ONGN vz. 34.¹¹⁷ Zůstává však smutnou skutečností, že velení nebylo schopno v prvních měsících existence slovenského útvaru útočné vozby zajistit jeho řádný a kvalitní výcvik, zejména plnohodnotný výcvik s bojovou technikou. Neúspěšný čas umožnil pouze základní seznámení mužstva I. ročníku s přidělenou technikou, která byla jen částečně provozuschopná a rychle zastarávala. Nedostatek gázistů k vedení výcviku a nedostatek mužstva II. ročníku k předávání zkušeností nastupujícím nováčkům si nutně vybral svou daň v podobě nízké bojeschopnosti většiny součástí útvaru.

Armáda nepochybně představuje výrazný symbol státní samostatnosti a svrchovanosti a jako taková musí být i budována. Za projevu vypjatého nacionalismu na Slovensku v roce 1939 byla slovenská armáda prezentována jako organismus, jímž se Slováci v žádném případě nepřihlásili do řad národů „přežití“ humanity, které nikdy nesloužili, zároveň však byla nucena přijmout funkci symbolu pro hájení společných zájmů Slovenska a Německa.¹¹⁸ Na Slovensku se v prvních měsících jeho samostatnosti konala řada slavností za účasti členů slovenské vlády a jiných veřejných představitelů. Návštěva předsedy vlády Jozefa Tisa nebo jeho zástupce Vojtecha Tuky vždy znamenala nástup čestné jednotky, přičemž ve větších městech (Bratislava, Trenčín, Nitra, Banská Bystrica, Prešov, Michalovce) nastupovaly útvary místní posádky či se konaly i vojenské slavnosti spojené s přehlídkou nastoupeného vojska. MNO, Hlinkova garda, Místní odbor Matice slovenské v Bratislavě a Národní slovenský výbor spolu s Výborem pro Štefánikovy oslavy plánovaly při příležitosti 20. výročí smrti gen. Milana Rastislava Štefánika uspořádat týden Štefánikových oslav v Bratislavě spojených s celonárodní poutí na Bradlo. Předpokládalo se, že 6. května bude v Bratislavě

¹¹⁷ VHA, f. MNO, 1939, Tajné, šk. 2, MNO-HVV č.j. 22145 Taj. 4.odd.1939. – Za mobilizace při vpádu teroristů na slovenské území bylo jednotkami vystřeleno 237 ran ONGN vz. 34.

¹¹⁸ Čatloš nařídil u příležitosti 50. narozenin Adolfa Hitlera, aby byly ve všech posádkách slovenské armády uspořádány krátké, půlhodinové přednášky o významu tohoto dne a zároveň při této příležitosti vyvěšeny od 18.00 hod. 19. dubna do 8.00 hod. 21. dubna do všech vojenských budovách zástavy. VHA, f. MNO Prezídium, 1939, šk. 1, MNO č.j. 40/Dôv.3.odd.1939, 20. apríl 1939 – nariadenie. – Přednášku připravili přednosta 4. oddělení (osvětového a propagačního) u prezidia MNO Mikuláš Gacek a špkt. Dr. Gregor Zapletal.

nástup vojska a Hlinkovy gardy a první slovenské defilé bratislavské posádky a letectva před Slovenským národním divadlem a zároveň budou vyznamenáni účastníci z bojů na východě Slovenska a ti, kteří se zasloužili o získání slovenské samostatnosti. Vojenská část Štefánikových oslav však byla údajně z technických příčin souvisejících s přípravou na vyznamenání vojáků a gardistů odložena. Na letišti Vajnory se konal 7. května Štefánikův letecký den, kde se široké veřejnosti představilo slovenské letectvo. K vyznamenání vojáků a gardistů došlo v Bratislavě za účasti Tisa 12. května a pod velením plk. (od 17. května gen. II. tř.) Pulanicha jako velitele přehlídky se při slavnostním defilé představila bratislavská vojenská posádka. Před Tisem defilovala pěchota, dále četnictvo, Hlinkova garda, Freiwillige Schutzstaffel, jezdeckto, jízda Hlinkovy mládeže, lehké a těžké dělostřelectvo a motorizované oddíly polního a protiletadlového dělostřelectva.¹¹⁹ Útočná vozba se defilé neúčastnila. Vojenská část Štefánikových oslav se však změnila na oslavu dvouměsíčního jubilea vyhlášení slovenské samostatnosti a pod velením plk. Pulanicha jako velitele přehlídky se konal v Bratislavě 14. května slavnostní vojenský pochod městem sice bez účasti předsedy vlády Tisa, ale za účasti podpředsedy vlády Tuky. Městem pochodovala pěchota, ženisté, defiloval jezdecký pluk, lehké a těžké polní dělostřelectvo, dále oddíly motorizovaného dělostřelectva, následovaly obrněné automobily a tanky, přelet 27 vojenských letadel, dále se představila Freiwillige Schutzstaffel, jezdecká a pěší akademická garda, Hlinkova dopravní garda a Hlinkova mládež.¹²⁰ Obrněné automobily dislokované v Michalovcích se veřejnosti představily také 29. června v Michalovcích a v Prešově za návštěvy Tisa na východním Slovensku při příležitosti otevření stavby železnice Prešov – Strážske¹²¹ a obrněné automobily a tanky s pěchotou, jezdeckvem, cyklisty a dělostřelci defilovaly 5. července před Tisem při velké vojenské slavnosti za jeho návštěvy Banské Bystrice při příležitosti XV. pracovní-manifestačního kongresu slovenského katolického studentstva.¹²² Právě tato vojenská přehlídka byla vysoce hodnocena, neboť měla rychlý spád a vyvolala ucelený a mohutný dojem. Pro příslušníky útočné vozby znamenala příprava na vojenskou přehlídku, defilé nebo slavnost provedení výběru vhodných a pojízdných vozidel, sestavení zkušených osádek (zejména řidiče a velitele vozu), zajištění přesunu po vlastní ose na místo určení, případně zajištění železničního transportu spojeného s vagónováním vozidel. Přehlídkové stroje nebyly určeny k předvádění slavnostních sestav ani jejich osádky k tomu nebyly cvičeny. Cílem bylo bezpečné absolvování plynulé jízdy cestovní rychlostí bez řazení rychlostních stupňů, aby bylo zabráněno zhasnutí motoru v nevhodnou chvíli a při dodržování stanovené vzdálenosti za jízdy vozidel v koloně za sebou (obrněné automobily dodržovaly vzdálenost mezi jednotlivými vozidly cca 8 metrů, tanky až 15 metrů). Pro defilé v Prešově bylo připraveno 7 obrněných automobilů Tatra OA vz. 30, fotografie z místa konání dokládají přítomnost 6 vozidel, když v čele kolony se pohyboval OA ev.č. 13.398, osádky zbývajících vozů v koloně umístily na čelní pancíř slovenskou vlaječku, ale kulometry v lafetách nebyly nastaveny ve shodném odměru.¹²³ Přehlídka v Banské Bystrici se vyznačovala jistou zvláštností, neboť kolonu obrněné techniky vedl osobní automobil, následovaly obrněné

¹¹⁹ Slováč, 1939, roč. 21, č. 112, s. 2, *Máme dobrou armádu.*

¹²⁰ Slováč, 1939, roč. 21, č. 113, s. 1-2, *Velký den Bratislavy.*

¹²¹ Slováč, 1939, roč. 21, č. 149, s. 1-2, *Tisíce Slovákov na slávnostiach v Michalovciach a pri otvorení stavby železnice.*

¹²² Slováč, 1939, roč. 21, č. 153, s. 1, *Sami sa musíme pričiniť o to, aby sme si zachovali dedičstvo otcov!*

¹²³ SNA, Fotoalbum STK 1939-1945, č. 1001 a č. 1004.

automobily Tatra OA vz. 30, za nimi se pohyboval další osobní automobil Tatra 57, následující kolonu nejméně 6 lehkých tanků Škoda LT vz. 35 vedl vůz ev.č. 13.825 a ukázkou obrněné techniky opět uzavíral osobní automobil, fotografie z místa konání dokládají, že tanky mají zbraně nastaveny v elevaci. Tiso stál na druhém stupni malé tribuny částečně zasazené do vozovky a vozidla před ním defilovala po absolvování mírné zatáčky, což nepochybně vyžadovalo zvýšenou pozornost řidičů, velitel vozu stál v otevřeném příkopu.¹²⁴

* * *

První půlrok slovenské útočné vozby se nesl v duchu zabezpečení základních funkcí jediného tankového útvaru slovenské armády. Byl půlrokem nepochybně kritickým. Slovenská armáda sledovaného období trpěla všemi neduhy chvatného osamostatnění z jednotné československé branné moci, které v útočné vozbě nabyly vyhrocené podoby. Úvahy, jak by se chovala v případě bojového nasazení, nebyly na pořadu dne. Na jedné straně se projevil nedostatek odborně vycvičeného vojenského personálu, kterému často chyběly základní znalosti ovládnutí přidělených zbraní, nedostávalo se mu zkušeností z uvádění do bojové pohotovosti, neřknu-li, jak vést jednotlivé druhy boje, na druhé straně vojenské objekty zůstaly přeplněny uskládněnou bojovou technikou v různém stavu opotřebovanosti a provozuschopnosti, ke které chyběly opravárenské kapacity a náhradní díly. Za popsaného stavu se velmi těžce plánuje možnost náhrady případných bojových ztrát personálu a techniky. Jaké kroky může velitel podniknout k tomu, aby se zachovala elementární funkčnost přidělené jednotky? Neobejdete se bez vhodného organizačního rámce: z pluku uděláte prapor, zůstane vám tak útvar, který podrobíte zrychlenému základnímu výcviku, ale v garážích vám stojí bojová technika, kterou pouze strážíte, a těžce nesete její zastarávání a znehodnocování. S námahou obsadíte velitelské funkce, aby alespoň aspiranti veleli četám a poručíci a nadporučíci rotám a doufáte, že vám nadřízení nikoho neodvelí, neboť všechny útvary slovenské armády trpí akutním nedostatkem gázistů. Vznášíte oprávněné požadavky na doplnění stavu mužstva, vyžadujete mužstvo s určitým stupněm technické vzdělanosti, aby bylo schopno se seznámit se složitou bojovou technikou, kterou mnohdy vidí poprvé v životě. Čání tohle všechno nepochybně zvládl, ale z praporu útočné vozby se mu do počátku polské kampaně útvar schopný plného bojového nasazení vytvořit nepodařilo. O jeho úplné vycvičenosti se nedalo hovořit, žádné bojové střelby neproběhly. Vystavilo tak vážné riziko, že slovenská útočná vozba nebude schopna v budoucnu dostát svým bojovým úkolům proti předpokládanému protivníkovi – maďarskému Honvédu.

¹²⁴ SNA, Fotoalbum STK 1939-1945, č. 1087, č. 1100, č. 1102, č. 1103.

O. PEJS: DIE ERSTEN MONATE DES SLOWAKISCHEN PANZER-BATAILLONS
(MÄRZ – AUGUST 1939)

Das erste Halbjahr des Bestehens des Panzer-Bataillons der slowakischen Armee stand unter dem Zeichen der Gewährleistung grundlegender Rahmenbedingungen für das Funktionieren des einzigen slowakischen Panzerverbandes. Es war zweifelsohne ein kritisches Halbjahr. Die deutschen Vorstellungen betreffend Aufbau der slowakischen Armee als Ganzes waren zu diesem Zeitpunkt alles andere als beständig. Die Beibehaltung der Spezialwaffen innerhalb der sich formierenden slowakischen Armee war nicht vorgesehen; mit einer gewissen Übertreibung kann man sogar behaupten, dass sich die Deutschen die slowakische Armee erst gar nicht wünschten, die Slowaken bauten sie jedoch trotzdem aus und die Deutschen haben dagegen nichts unternommen. Die damalige slowakische Armee leitete unter allen, aus der überhasteten Verselbstständigung von der einheitlichen tschechoslowakischen Wehrmacht resultierenden, Mängeln, die im Panzer-Bataillon noch krasser als bei anderen Verbänden zum Vorschein traten. Erwägungen darüber, ob sich das Panzer-Bataillon im Falle eines Kampfeinsatzes behaupten würde, waren überhaupt nicht an der Tagesordnung. Einerseits offenbarte sich der Mangel an fachlich gut ausgebildetem Militärpersonal, das oft große Mühe hatte mit der Beherrschung der zugeteilten Waffen, das kaum Erfahrung hatte mit dem Einsatz zur Kampfbereitschaft, geschweige den von einer Durchführung einzelner Kampfaufgaben, andererseits blieben die Militärobjekte überfüllt von den hier gelagerten und nicht immer funktionsfähigen Kampfmitteln und Ausrüstung mit unterschiedlichem Grad der Abnutzung, wobei es zusätzlich an Reparaturpersonal und Ersatzteilen fehlte. Unter den vorhandenen Umständen ist es sehr schwer, die Möglichkeiten des Ersatzes von eventuellen Kampfverlusten und Ausfälle an Personal und Kampfmittel zu planen. Hier stellt sich die Frage, welche Maßnahmen ein Befehlshaber in einer solchen Situation treffen kann, um eine elementare Funktionsfähigkeit seiner Einheit beizubehalten? Er kommt ohne einen passenden Organisationsrahmen nicht zurecht: aus einem Regiment kann man kein Bataillon bilden, und so bleibt einem nichts anderes übrig, als eine beschleunigte Grundausbildung des vorhanden Regiments durchzuführen; in den Garagen stehen jedoch Kampffahrzeuge, die bloß bewacht werden können, und das einzige, was bleibt, ist ein hilfloses Zuschauen, wie sich diese Kampffahrzeuge veralten ohne eingesetzt werden zu können. Die Befehlshaberposten können in einer solchen Situation nur mit Mühe belegt werden, indem die Stabsgefreiten zu Brigadekommandeuren ernannt werden und die Leutnante und Oberleutnante zu Kompaniechefs gemacht werden; es bleibt nur noch zu hoffen, dass niemand von der Mannschaft von den Vorgesetzten abgefohlen wird, da alle Abteilungen der slowakischen Armee unter einem akuten Mangel an Berufssoldaten leiden. Als Befehlshaber konnte man unter diesen Umständen berechnete Forderungen nach Truppenergänzung erheben, Soldaten mit ausreichenden technischen Kenntnissen und Fähigkeiten verlangen, damit die Mannschaft im Stande ist, sich mit dem komplizierten Kriegsgerät vertraut zu machen, mit dem es viele Soldaten das erste Mal in ihrem Leben überhaupt zu tun bekommen. Stabskapitän (ab Mai 1939 Major) Štefan Čáni, dem Befehlshaber des slowakischen Panzer-Bataillons, ist die Lösung der erwähnten Aufgaben zweifellos gelungen, was er jedoch nicht vermochte war, aus der Panzer-Kompanie bis zum Polen-Feldzug eine zur vollen Kampfbereitschaft vorbereitete Abteilung zu bilden. Von einer vollständigen Ausbildung konnte nicht die Rede sein, die Kampfschießübungen fanden nicht statt. Somit entstand das große Risiko, dass das Panzer-Bataillon in Zukunft nicht im Stande sein wird, die ihm gestellten Kampfaufgaben im Kampf gegen den angenommenen Gegner – der ungarischen Honvéd, zu erfüllen.